

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

ਜੂਨ 21, 1985

June 21, 1985

ਸੰਪਾਦਕ: ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ

ਇਹ ਪੀ ਡੀ ਐਫ ਫਾਈਲ ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਹੁੰਦਲ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ
ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ।

ਸ੍ਰੋਤ: ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਦਾ ਇਹ ਅੰਕ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਰਪਣ

ਸਪਤਾਹਿਕ

Second Class Mail
Reg. No. 5991

(ਆਨ.) ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ: ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ

ANKARS FARMS LTD.
BLUEBERRY FARM & NURSERY
Blue Crop Plants Available Order 1000 or Over
3"x5" - rooted cutting 60¢ each
6"x12" - 1 Yr. field ready \$1.00
12"x18" - 2 Yrs. old \$1.50
18"x24" - 3 Yrs. old \$2.00
For further information Call:
KARAM SINGH
PH. (604) 941-8404 or 465-8440

Weekending JUNE 21, 1985 Vol. 4 No. 24

P.O. BOX 67344 STN. O
Vancouver, B.C. V5W 3T1

PRICE 30¢

Out of Greater Vancouver

40¢

Phone (604) 321-6360

ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਨਾਕਾਮ — ਕਈ ਦਰਜਨ ਜਖਮੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: 'ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਸਪਤਾਹ' ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਦਿਨ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਹੁੱਲਸਥਾਜ਼ ਅਨੁਸਾਰੀ ਵਲੋਂ ਗਤਰਭਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਹੱਲਾ ਗੁੱਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਦੜ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ ਨੇ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਇਕੱਠ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਹੱਲਾ ਗੁੱਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਈ ਦਰਜਨ ਵਿਅਕਤੀ ਜਖਮੀ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਖਬਰ ਹੈ।

ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਉਤੇ ਪੁਜਣ ਸਮੇਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੇ 'ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ। ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸਾਬਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੀ ਸਨ।

ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਚਾਰ ਜੂਨ ਤੋਂ ਸੱਤ ਜੂਨ ਤੱਕ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਹੋਏ 'ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਅਪ੍ਰੈਲ' ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੇ ਜੂਨ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵੀ ਇਥੇ ਇਕ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ।

ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਇਕ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ 'ਸ਼ਹੀਦਾ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ' ਨੂੰ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਚਾਲੂ ਰੱਖੇਗਾ। ਇਕ ਹੋਰ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰੇ।

ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਘੜ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉਤੇ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਹੱਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਮੁੜ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪਦ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਤਲਵੰਡੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਹੱਦ ਹੁਣ ਲਗਭਗ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਬਾਦਲ ਧੜੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨਾਲ ਆ ਜੁੜਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਵਨਾਵਾਂ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ

ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ।

ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ, ਬੜੋਦਾ ਅਤੇ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਖਰਾਬ

ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ: ਪੱਛਮੀ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਮੁੜ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕਰਫਿਊ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ, ਬੜੋਦਾ ਅਤੇ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਮੁੜ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੰਜਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਵਿਰੁੱਧ ਚਲ ਰਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਸਾਦਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ 170 ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਕੁੱਲ 17 ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਸਾਦਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਦੋ ਬੰਬ ਫਟਣ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਅੱਠ ਵਿਅਕਤੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਝੁਲਸ ਕੇ ਮਰ ਗਏ। ਇਹ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਗ

ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੌਰੇ ਉਤੇ

ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੌਰੇ ਉਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਰਕਾਰੀ ਦੌਰਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਐਫ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਇਸ ਕੇਸ 'ਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦੋ ਸਿੱਖ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੋਣ। ਬੀ. ਸੀ. ਵਿਚ 80,000 ਸਿੱਖ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਤਿੰਨ ਅਮਰੀਕੀ ਗੁਪਤ ਏਜੰਟ ਆਰ. ਸੀ. ਐਮ. ਪੀ. ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਆਏ ਸਨ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਜਿਸ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਨੂੰ ਅਗੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਅਮਰੀਕੀ ਸੁਝਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਟਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਨੇਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਮੁਜਾਹਰਾ ਮਿ. ਗਾਂਧੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਸਟੇਟ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਹੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ 'ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਸਪਤਾਹ' ਮਨਾਇਆ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 2 ਤੇ)

ਲੱਗਣ ਲਾਲ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 14 ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਪੁਲਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਠ ਲਾਸ਼ਾਂ ਲੱਭੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵੀ ਹਨ।

ਬੜੋਦਾ ਅਤੇ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਫੁਰੇ ਚਲਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਜਰਾਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਸਾਦਾਂ ਦੀ ਜੁਡੀਸ਼ੀਲ ਇਨਕੁਆਰੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗੰਜਰਵੇਸ਼ਨ ਵਿਰੋਧੀ ਦੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀਆਂ
ਦਾ ਫਰਨੀਚਰ ਸਟੋਰ

ਰੌਇਲ ਫਰਨੀਚਰ ਲਿਮਿਟਿਡ

ਟੌਪ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦਾ ਫਰਨੀਚਰ ਤੇ ਵਾਜਿਬ ਕੀਮਤਾਂ
2607 ਮੇਨ ਸਟਰੀਟ, ਵੈਨਕੂਵਰ, ਬੀ. ਸੀ.

PAUL TOOR

● ਲਿਵਿੰਗ ਰੂਮ

Ph. 874-9525

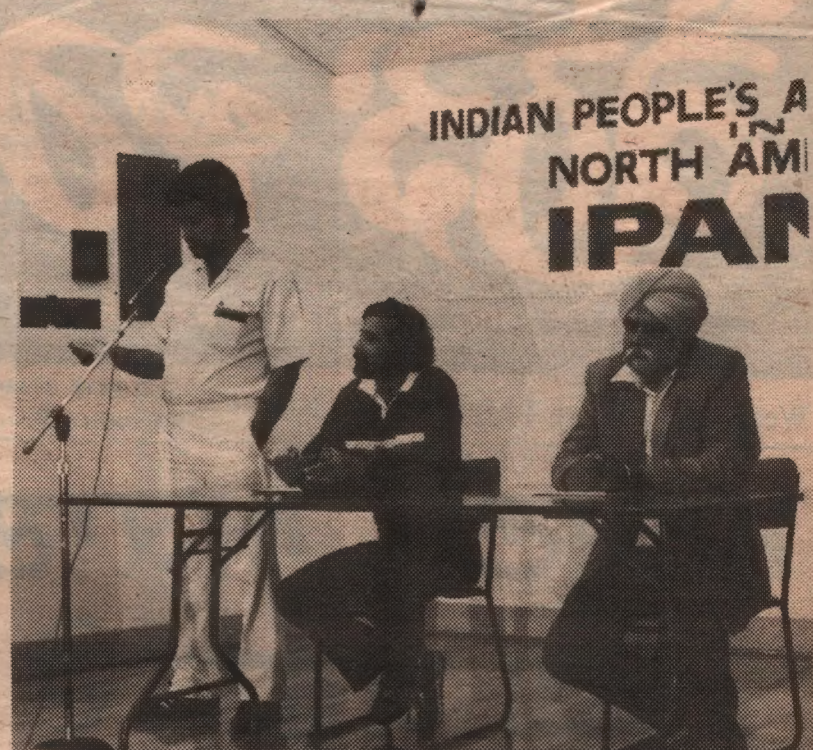
● ਬੈਡ ਰੂਮ ਅਤੇ

● ਡਾਇਨਿੰਗ ਰੂਮ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਫਰਨੀਚਰ

ਇਧਾਨਾ ਵਲੋਂ ਮੀਟਿੰਗ: ਗੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ

ਨਿਊਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ: ਐਤਵਾਰ 9 ਜੂਨ ਨੂੰ ਕੈਮਾ (Caimaw) ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਧਾਨਾ ਵਲੋਂ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਟਕਕਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਮੰਚ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ: ਗੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਸ: ਗੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਆਪਣੀ ਇਕ ਘੰਟੇ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਸੁਕਣੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਫਰੰਟ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ, ਸਿੱਖ ਜਨੂਨੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਜਨੂਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਿਹਾ।

ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਬਲਵਿੰਦਰ ਰੋਡੇ ਅਤੇ ਪਾਲ ਬਿਨਿੰਗ ਵਲੋਂ ਗਾਏ ਸਮੂਹ-ਗੀਤ ਨਾਲ ਹੋਇਆ: 'ਸਰਫਰੋਸ਼ੀ ਕੀ ਤਮੰਨਾ ਅਬ ਹਮਾਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਹੈ, ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ 'ਭੇਟ ਕਰੀਏ ਸੀਸ ਆਪਣਾ ਇਹ ਤਮੰਨਾ ਦਿਲ ਦੀ ਹੈ।' ਸੁਖਪਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਮ 'ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ' ਪੜ੍ਹੀ।

ਗੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਸਕਿੱਟ ਡੂਪਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਬਿਦਰ ਰੋਡੇ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ — 'ਭੰਡ ਕੈਨੇਡਾ ਆਏ' — ਮਰਾਸੀਆਂ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿਚ ਡੂਪਿੰਦਰ ਅਤੇ ਬਿਦਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਮਜ਼ਾਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਹਰਿਦਰ ਮਾਹਲ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਧਾਨਾ ਨੇ ਸ: ਗੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਲੋਕ ਸ: ਗੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣੂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 1983 ਵਿਚ ਡਰਾਮੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਕ੍ਰਿਲੋਚਨ ਬਰਾੜ, ਮੱਖਣ ਟੁੱਟ, ਜਰਨੈਲ ਅਤੇ ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਬਿਦਰ ਨੇ ਵੀ 'ਮਾਮਲਾ ਗੜਬੜ ਹੈ' ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤਵਜ਼ੁਬੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਦਲਜੀਤ ਕਲਿਆਣਪੁਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਨਜ਼ਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ ਦੇ ਨਜ਼ਮ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ।

ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦਾ ਕੰਮ ਚਿੰਨ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ

'ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਦਿਨ' ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਲੋਂ ਕੁਈਨ ਐਲਿਜ਼ਬੈਥ ਪਾਰਕ ਦੀ ਗਰਾਉਂਡ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਹੋਏ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕਮਲੇਕਸ ਉਪਰ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾਈ ਗਈ। 2000 ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਮਗਰੋਂ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ — ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਦਿਸ ਰਹੇ ਹਨ — ਜਸਜੀਤ ਸੰਧੂ, ਹਰਿਦਰ ਮਾਹਲ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮੁੱਕਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਮਾਨ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਤੇ ਰਣਬੀਰ ਬਰਾੜ

(ਪੰਨਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵੱਜੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਅਕਤੂਬਰ ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੋ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਉਪਰ ਹਿੰਸਕ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਐਫ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੇ ਦਾਹਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਲਾਨ ਫੇਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਾਬਕਾ ਅਮਰੀ ਦੀ ਨੇਵੀ ਕਮਾਂਡੋ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਜੇਨ ਟੇਲਰ ਨੇ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ। ਐਫ. ਬੀ. ਆਈ. ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲੇ ਹਨ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 34 ਸਾਲਾ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਅਪੀਨ ਪਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਖੁਫੀਆ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਐਫ. ਬੀ. ਆਈ. ਤੇ ਆਰ. ਸੀ. ਐਮ. ਪੀ. ਜਲਦੀ ਹੀ ਮਿਲਣਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਿਖ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਖੁਫੀਆ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਲੋਅਰ ਮੈਨਲੈਂਡ ਦੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗ਼ੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨ ਗੰਨ ਸਮਗਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵੱਜੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗ਼ੁੰਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਦੋ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀ. ਸੀ. ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਲੋਂ ਰਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਕੇ ਰਜੀਵ ਤੋਂ ਰਿਹਾਇਤਾਂ ਲੈਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜੋ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਨ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਲੇਨ ਅਤੇ ਟਰਾਂਟੋ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੇ ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਖਾਵੇ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਡਿਊਕ ਆਸਟਿਨ ਨੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਤੋਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਸਮੇਂ

ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ — ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ, ਸੁਖਪਾਲ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਮ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਹਨ ਚਿੰਨ ਬੈਨਰਜੀ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਟਕਕਾਰ ਸ: ਗੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ।

ਟੈਲੀਵਿਡ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲਗਾਤਾਰ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੇ ਸਾਈਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੇ ਅਣਚਾਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਪਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਪਾਸ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਸਥਾਨਕ ਆਰ. ਸੀ. ਐਮ. ਪੀ. ਬੁਲਾਰੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ।

ਨੋਟ: ਆਉਂਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸ: ਗੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਤੀ ਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਹੋਰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਾਂਗੇ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਟਰੱਸਟ (ਕੈਨੇਡਾ) ਵਲੋਂ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਮਨਜੀਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਐਵਾਰਡ 1984 ਦੇ ਵੀ ਉਹ ਚਿੱਜੇ ਹਨ। ਐਵਾਰਡ ਦੇਣ ਦਾ ਫੰਕਸ਼ਨ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Woods Auto Body

530 Victoria St. NEW WESTMINSTER, B.C.

Collision Repairs & Painting
14 Year's experienced persons

We Serve :

- Free Estimates ■ I.C.B.C. Claims ■ Rust Repairs
- Glass installations
- All work is guaranteed
- Come and see
- more information : Call

Gurdip [Gordy] Mutti

Ph. Bus. 521-6730

Res. 521-2184

ਸੁਸ਼ਮਾਂ

ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼

ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸੋਮਵਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਇੰਦਰਧਨੁਸ਼ — ਚੈਨਲ 17 ਉੱਤੇ

ਸ਼ਾਮ 6:00 ਤੋਂ 9:00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਮਨੋਰੰਜਨ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਾਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ

ਨਵੀਂ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ,

ਲੋਕਲ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ

NON-SMOKERS & SMOKERS

TOGETHER
WE ARE
STRONGER

NORTH AMERICAN LIFE

Permanent & Terms
Plan

- * Life and Group Insurance
- * Retirement & Pension Plans
- * Company Pension and Health Benefit Plans
- * Estate Protection
- * Business & Mortgage Insurance

Ph. 685-9335

SUDESH KALIA

ਡਲੀਰੀ 'ਚ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਕਤਲ: ਅਸਲੇ ਸਣੇ

6 'ਅਤਿਵਾਦੀ' ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਖਾਲਸਾ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡ ਡਲੀਰੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਲਾਲ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ 35 ਸਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਦਿਤਾ।

ਪੁਲੀਸ ਸੂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰ ਉਸ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੋੜ ਕੇ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਗਏ ਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਕਤਲ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ। ਪੁਲੀਸ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਗੰਡੀਵਿੰਡ ਤੇ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਾਮ ਲੁਭਾਇਆ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ 12 ਬੋਰ ਦੇ ਦੋ ਦੋਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਚਾਰ ਕਥਿਤ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਦਫਤਰ ਤੇ ਇਕ ਬੈਂਕ ਲੁੱਟਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ "ਘੋਲੂਘਾਰਾ ਹਫਤੇ" ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਭੋਲੇ-ਪਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ "ਯੋਜਨਾ" ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਅਸਲਾ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਐਸ. ਐਸ. ਪੀ. ਸ਼੍ਰੀ ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਹਾਂਬੜਾਂ ਪਿੰਡ ਨੇੜਿਓਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਰਣਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸਾਥੀ ਫਰਾਰ ਹੋਣ 'ਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ। ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ. ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਹਸਲਪੁਰ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਨੇੜਿਓਂ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚੋਂ ਰਿਵਾਲਵਰ ਤੇ ਕਾਰਤੂਸ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਹਨ।

ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ. ਅਨੁਸਾਰ ਫਰੀਦਕੋਟ-ਬਠਿੰਡਾ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਰੇਲ ਪਟੜੀ ਤੇ ਐਲ. ਐਮ. ਜੀ. ਦੇ 41 ਅਟਚੇਲੇ ਕਾਰਤੂਸ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੋਡੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬੜਾ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ। ਰੇਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਗੋਡੀ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਰੋਕ ਲਈ ਗਈ। ਰੇਲਵੇ ਪੁਲੀਸ ਨੇ

ਪੰਜਾਬ ਦਰਮਣ

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸੁਖਾਵਾਂ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ —ਲੌਂਗੋਵਾਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੁਖਾਵਾਂ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਰਾਜ ਭਰ ਵਿਚ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਤੇ ਪਬਲਿਕ ਜਲਸੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਤਣਾਓ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਤੇ ਕਈ ਨੁਕਤਿਆਂ ਉਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਸਟੈਂਡ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇਹ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਉਤੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਧਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਕਦਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਇਸ ਮਕਸਦ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਹੌਲ ਸੁਖਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਦੁਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜੇ ਤਕ ਆਪਣਾ ਰਵੱਈਆ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਰਿਸ਼ਵਤ ਮੰਗਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ।

ਕਿੰਨਾ ਚਾਅ ਸੀ ਫੇਰ ਮਿਲਾਂਗੇ
ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੁਣਾਂਗੇ।

ਫਿਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੰਝੂਆਂ 'ਚੋਂ
ਮਹਿਕ ਪੀਆਂਗੇ, ਸੋਕ ਚੁਣਾਂਗੇ।

ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਤੂਸ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਲਪੇਟੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੇ ਨੇੜੇ — ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ

ਪੈਰਿਸ — (ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ., ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ.) ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਕਦਮ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਦਮ ਰੰਗ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਸਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ "ਐਫ. ਬੀ. ਆਈ." ਵਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਸਿੱਖ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ "ਸਾਡੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਐਕੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ" ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਨਾਮਾਨਗਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 'ਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਾਲਬ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਾਲਬ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਫਿਲਹਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣ ਵਿਚ ਅਜੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੁੱਜ ਗਏ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਬਿਨਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਤੀ।

BHINDI MAKANJI JEWELLERS

6644 MAIN ST. VANCOUVER, B.C.

Phone 324-7646

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ
ਸਿਰਫ ਬੋਲੇ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਹਨ।

Prices are
for limited time only

SETS

ਸੈਟ

(ਹਾਰ, ਹੱਥਾਂ ਦਾ, ਕਾਂਏ ਅਤੇ ਮੁੰਦੀ)

Labour
From \$145⁰⁰

BANGLES

[Diamond Cut
up to 12 gm. each]

ਵੰਗਾਂ

(ਡਾਇਮੰਡ ਕੱਟ)

From \$4⁰⁰

CHAINS

[Any design
18 " maximum]

ਚੇਨਾਂ

ਇਕ ਤੋਲੇ ਤੱਕ

From

\$30⁰⁰

each

ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸਟੋਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ ਹੈ

BRANCH IN U. S. A.

BHINDI MAKANJI JEWELLERS USA LTD.

18421 PIONEER BOULEVARD, ARTESIA CALIFORNIA

PH. (213) 402-8755

THE CANADA DARPAN

(Punjabi Weekly Newspaper)

P.O. Box 67344 Stn. 'O', Vancouver, B.C. V5W 3T1

Chief Editor: (Hon.) DARSHAN GILL

Advertising: BHAV KHANDAN SINGH

Circulation: SATINDER SIDHU

Art: N. DHALIWAL

All office holders of CANADA DARPAN are honorary associates.

‘ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ’ ਵਿੱਚ ਛਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਈ ਲੇਖਕ ਆਪ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਐਡੀਟਰ ਜਾਂ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।

ਸੰਪਾਦਕੀ:

ਅਮਰੀਕਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਹਊਆ

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਹਊਆ ਜਾਣਬੁਝ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਕਦਰ ਉਢਾਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹਿੰਸਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਕੱਲੇ ਰੋਗਨ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਆ ਪਈ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਨ ਗੁਪਤ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਰੋਗਨ ਦੇ ਸੱਦੇ ਉੱਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ — ਇਹ ਸਵਾਲ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਅਮਰੀਕਨ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਚੇਰੀ ਹੈ, ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਸਵਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੱਦਾ ਦੇ ਕੇ ਸੱਦਾ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਪੱਖ ਪਾ ਕੇ ਦੌਰਾ ਕੈਂਸਲ ਜਾਂ ਅੱਗੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ — ਇਹ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਨ ਤੁੱਲ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਹਿੰਸਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ — ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਉੱਤੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਮੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ — ਤਾਂਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਖਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਅਦਰਦੀ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਹੈ — ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿਤੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਹੈ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਵੱਖਵਾਦੀ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਮੱਦਦ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ — ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸ ਏਜੰਸੀ ਵਲੋਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਧਨ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਕੇ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਭੰਨ ਤੋੜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਸਥਿਰਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਜਮਹੂਰੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੜਵਾ ਕੇ ਫੌਜੀ ਡਿਕਟੇਟਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ, ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ — ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁਕੀ ਛਿਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾਤਮਕ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਵੇਚਣ ਲਈ ਮੰਡੀ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨਾ — ਇਹ ਦੋਹਰੀ ਖੇਡ ਅਮਰੀਕਨ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਖੇਡ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨਫਰਤ

*ਐਰਿਕ ਹਫਰ

ਨਫਰਤ ਕਿਸੇ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਉਸ 'ਚੋਂ ਖੁਦ ਵੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਰੋਨਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ 'ਰਹਿਮਦਿਲ ਮੁਲਕ' ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਰਹਿਮਦਿਲ ਗਿਰਜੇ (ਧਰਮ-ਸਥਾਨ) ਜਾਂ ਰਹਿਮਦਿਲ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿਸਵਾਰਥ 'ਚੋਂ' ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਨਿਰਦਾਇਤਾ ਸਵਾਰਥ 'ਚੋਂ' ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਨਿਰਦਾਇਤਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵਧ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ।

●●●

ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ ਸੋਚੀਏ ਅਤੇ ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ ਖਲੋਈਏ

—ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ

ਸਰਕਾਰ, ਸਿੱਖ ਫਿਰਕੂ ਜਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਜਨੂੰਨੀ ਇਕ ਸ਼ੈਤਾਨੀਅਤ ਵਾਲੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਨਸਾਧਾਰਨ ਦੀ ਜਾਨ ਛਿੱਕੇ ਤੇ ਟੰਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

● ਬੰਬ ਫਟਦੇ ਹਨ, ਕਤਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪਕੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਹਾਦਸਾ ਪੁਲਸ ਲਈ ਸੋਨੇ ਦੀ ਖਾਣ ਹੈ। ਸੋ ਦੇ ਕਰੀਬ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਉਗਰਾਏ, ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਅਸਲੀ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਗਰਾਹੀ ਦਾ ਅਮਲ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹੇ।

● ਹਰ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਵੀ ਪੁਲਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਕੱਟ ਆਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਜ਼ਹਿਰੀ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ (ਜੋ ਉਹਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਦੂ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਹੈ) ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ਹਿਰ ਵੱਧਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਪੁਲਸ (ਜੋ ਉਹਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਪੁਲਸ ਹੈ) ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ਹਿਰ ਵੱਧਦਾ ਹੈ, ਵੱਧਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

● ਹਿੰਦੂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰਲ ਰੀਜ਼ਰਵ ਪੁਲਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ।

● ਹਰ ਇਕ ਖਬਰ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੈ। ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਾੜੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਸਿੱਖ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵੀ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਬੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵੀ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਬੰਦ ਹਨ।

● ਧਾਰਮਿਕ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਨਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਗਰਮ ਨਾਅਰੇ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੀ ਵੀ ਤਿਆਰੀ ਹੈ। ਇਕ ਅੱਧ ਪੱਥਰ ਜਲੂਸ ਤੋਂ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਕ ਅੱਧ ਪੱਥਰ ਜਲੂਸ ਵਲੋਂ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਠੇ ਤੇ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਚੱਲ-ਸੋ-ਚੱਲ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ, ਅੱਥਰੂ ਗੈਸ, ਲਾਠੀਚਾਰਜ, ਗੱਲੀ ਅਤੇ ਕਰਫਿਊ। ਬਹਿਸ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਪੱਥਰ ਕਿਸਨੇ ਮਾਰਿਆ? ਹਰ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਪੱਥਰ ਜਲੂਸ ਵਲੋਂ ਆਇਆ। ਹਰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਪੱਥਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕੋਠਿਆਂ ਵਲੋਂ ਆਇਆ। ਪੁਲਸ ਵਲੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਛਾਪੇ। ਸੋ ਕੁ ਬੰਦਾ ਇਕ ਧਿਰ ਦਾ ਘੇਰ ਲਿਆਉਂਦਾ। ਸੋ ਕੁ ਬੰਦਾ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦਾ ਘੇਰ ਲਿਆਉਂਦਾ।

ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਪੰਜਾਬ

● 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 16 ਘੰਟੇ ਬਿਜਲੀ ਬੰਦ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਘਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਘਰਾਂ ਦੀ ਵੀ।

● ਇਟਰਵਿਊ ਲਈ ਬਾਹਰ ਭੀੜ ਖੜੀ ਹੈ। ਦੋ ਆਸਾਮੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸੈਂਕੜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ। ਦੋਨੋਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਸਿਵਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਯੂਸ ਹੋ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਘਰ ਮੁੜਣਗੇ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ।

● ਕਹਿੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਸਾਰਾ ਅਮਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਕਣਕ ਗੁਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਡੀਜ਼ਲ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਧੁੱਪੇ ਪੰਪਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਭੈੜਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਸਵਰ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਕਿਧਰੇ ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਬੱਸ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੁਸਾਫਰ ਹਿੰਦੂ ਵੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਧੁੱਪੇ ਖਲੋਤੇ ਮੂੰਹ ਚੁਕ ਕੇ ਹੋਰ ਬਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਨਗੇ। ਕੁਝ ਦੂਰ ਜਾਕੇ ਉਹਦਾ ਵੀ ਪਟਾਕਾ ਪੈ ਜਾਏਗਾ ਜਾਂ ਗੋਅਰ ਫਸ ਜਾਏਗਾ।

ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਸੋਚਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਹਾਂ, ਕੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਜਵਾਬ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਸ਼ੈਤਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀਏ। ਸਾਂਵੀਂ ਸੋਚ ਅਪਣਾਈਏ। ਚੁਅਰਤ ਨਾਲ ਗਲਤ ਨੂੰ ਗਲਤ ਆਖੀਏ। ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਟਰਾਂਜਿਸਟਰ ਬੰਬ ਫਟਣ ਤਾਂ ਇਹ ਆਖਕੇ ਨਾ ਟਾਲ ਦੇਈਏ ਕਿ ਇਹ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਘਲੂਘਾਰੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਟਾਲ ਦੇਈਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੋ ਸਿੱਖ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਤਾਂ ਨਿਕਲਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਅਖੇ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਰਨਾ ਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋ ਕੇ ਕਦੀ

ਸਿਆਸੀ ਘਰੂਟ ਘਰੂਟਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ

* ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਏਕਤਾ ਲਈ ਬਲ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ .....।

(ਬਾਬਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਵੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸੋਚ ਕੇ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

* ਤਿਕਤੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ।

(ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ)

ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਚਾਰਾ ਕਿਹੜਾ ਗੁਡ ਦੀ ਪਤ ਵਾਗਨਾਨਾ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦਾ, ਇਸ ਨਾਲ ਚੁੜਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ, ਰਾਜੀਵ ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਏਧਰ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤੋਂ ਜੋੜੇ ਝਾਂਡਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ।

* ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਆਪਸ 'ਚ ਲੜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ। ਉਸ ਸਾਂਝੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ।

(ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ)

ਨਾਂ ਲੈ ਦੇਵੇ ਖਾਂ ਸੰਤ ਜੀ, ਐਵੇਂ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਦੁਸ਼ਮਣ ਘਰਦਾ ਕਿ ਬਾਹਰਦਾ?

* ਬੰਬ ਪਾਬੰਦੀ ਸ਼ੁਦਾ ਅਹਿਮਦੀਆਂ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਲੁੱਟੇ

(ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ)

ਬਲਿਹਾਰੇ : ਜਾਈਏਸੀ. ਆਈ. ਦੇ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਤਜਰਬਾ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਵੀ ਕਰ ਦਿਤਾ।

* ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਐਂਡ : ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ)

ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਇਆ ਕਿ 'ਚੁੱਪ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ' ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ?

* ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

(ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ)

ਜਿਸ ਦੀ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੀ ਜਾਓ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਤਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਹੀ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ।

* ਪੰਜਾਬ ਮਸਲਾ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਸਬੰਧਿਤ

(ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ)

ਕੁੰਬਕਾਰਨ ਦੀ ਨੀਂਦ 'ਚੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਉਠੇ? ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ, ਗੰਨਾਂ ਨਾਲ, ਨਫਰਤਾਂ ਨਾਲ, ਫਿਰਕੂ ਛੂਤ ਨਾਲ ਕਰੋ।

* ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੋ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੌਜ।

(ਇਡੋ ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਈਮਜ਼)

ਸਾਉਣ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਹਰਾ ਹੀ ਹਰਾ ਦਿਸਦਾ। ਫਿਰ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਫੌਜ ਤੇ ਫਖਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

* ਗੁਪਤ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਘੁਸ ਪੈਂਟੀਆਂ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ।

(ਇਡੋ ਕਨੇਡੀ. ਟਾਈ.)

ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕੋਈ ਝੂਠ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ

* ਬਾਬਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ 51 ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਕਾਇਮ!

(ਇਡੋ ਕਨੇ. ਟਾਈਮ:)

ਬਾਬੇ ਕੋਲੋਂ ਨੌਂ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਤਾਂ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, 51 ਮੈਂਬਰੀ ਕਪਰੋਂ ਬਸ 'ਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ ਹੈ।

* ਲੋਕ ਹੁਣ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ

(ਸੰਪਾਦਕੀ ਇਡੋ ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਈਮਜ਼)

ਫਿਰ ਹੁਣ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ ਛੱਡ ਦੇਵੋ।

* ਡਾ: ਐਲਖ ਦੀ ਸਪੀਚ ਬੇ-ਮੌਕਾ, ਬੇਮਤਲਬ, ਬੇਰਹਿਮੀ ਸੀ।

(ਸੰਪਾਦਕੀ ਇਡੋ ਕਨੇ. ਟਾਈਮ:)

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਝ ਤਾਂ ਪਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਦੇ ਅਸੂਲ ਜਾਂ ਕਹੇ ਸਦਾਚਾਰ ਦਾ ਕਦੇ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਕਰੋ, ਜੇ ਡਾ: ਐਲਖ ਨੇ ਕੁਝ ਗੁਨਾਹ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਹਫਤੇ ਬੋਲਾ ਉਲ-ਜਲੂਲ, ਝੂਠ ਝੂਠਾਨ, ਕੁਫਰ-ਗੁਨਾਹ ਤੋਲਦੇ ਹੋ। ਕਦੀ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਘਰੂਟਾਂ ਵਾਲਾ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੀ ਚੰਗੀ ਗੱਦੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।

ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਣ 'ਤੇ ਆਦਮੀ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਉਲਾਰ ਤੇ ਅੰਨ੍ਹੀ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਉਸ ਹੋਂਦ ਵਲੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

●●●

ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਦੇ। ਚੌਧਰੀ ਦੇ ਮਰਨ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸੜਣੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਹੀ ਸਨ ਆਦਿਕ ਆਦਿਕ।

ਮਸਲੇ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ ਸੋਚਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਟੈਂਡ ਤੇ ਨਿੱਡਰ ਹੋ ਕੇ ਖਲੋਣਾ ਅੱਜ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

('ਸਮਤਾ' ਦੇ ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

Goyal Travels Inc.

4152 Fraser Street, Vancouver, B.C., Canada V5V 4E8

PH: (604) 872-7658 CABLE: GOYALTRAVE

B.C. Toll Free Number 112-800-663-9079

Alberta 1-800-663-9079

Cheapest Fares to India & Pakistan

THINKING OF TRAVEL?

WE CAN SAVE YOU

TIME—TROUBLE—MONEY

ASSOCIATED OFFICES IN INDIA:

- Opposite Nehru Gardens, G.T. Road, Jullundur City Phone 77526
- Court Road, Moga, Distt. Faridkot Phone 2798
- Court Road, Jagraon, Distt. Ludhiana Phone 252

ਰੰਧਾਵਾ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਰੱਦ ਅਜਮੇਰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ — ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪਦ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਦੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰਖਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਰੰਧਾਵਾ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪਦ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਉਦੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਥਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਸੂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ। ਪਾਰਟੀ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਵਲੋਂ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਵਰਗੇ "ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤ" ਨੇਤਾ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨਾਲ ਹੀ ਸ: ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਨ ਸੰਪਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਵਾਲਾ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ 'ਚ ਕਾਦੀਆਂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਦੇ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਵਫਦ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਵਫਦ ਨੇ ਇਕ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲਾ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਵਿਰੁਧ ਕਈ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਕ ਤਸਵੀਰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਕੁਝ ਬੰਦੂਕਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜੇ ਹਨ ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦੂਕਧਾਰੀ ਸਮਗਲਰ ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾਵਾਂ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ, ਬ੍ਰਹਮ ਮੁਹਿੰਦਰਾ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਇਕ ਸਾਂਝੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਭਾਜਪਾ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਉਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹਨ।

ਓਬਰਾਏ ਅਦਾਲਤੀ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਚੀਫ ਮੈਟਰੋਪਾਲਿਟਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸੁਭਾਸ਼ ਵਾਸਨ ਨੇ ਬੰਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ — ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 22 ਲੱਖ ਯੁਵਕਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਅਜਮੇਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਖਤ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ: ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆਂ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਧੀਨ ਦੋ ਦਰਜਨ ਸਿੱਖ ਯੁਵਕਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਦੋ ਸਿੱਖ ਨੇਤਾ ਸ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਿਆੜ ਤੇ ਸ: ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦੇ ਕੇਸ ਅਜਮੇਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੋਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸ: ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮੁਖ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਵੀ ਹਨ, ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਮੁਦਾਖਲਤ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੁਵਕਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਬਦਲਣ ਦੇਣ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਟੇਟ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ: ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਨੀ ਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਨੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਯੁਵਕਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਅਜਮੇਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੂੰ ਇਕ ਲੱਖ ਦੀ ਬੈਲੀ

ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ: ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਕਲ ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ ਅਕਾਲੀ ਜਥਾ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਸਰਕਲ ਵਲੋਂ ਇਕ ਲੱਖ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਬੈਲੀ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਰਕਮ ਉਜੜੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਫੰਡ 'ਚ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੰਜੀਦ ਦੇ ਦਿਤੀ।

ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਫੜੇ ਗਏ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਓਬਰਾਏ ਨੂੰ 13 ਜੂਨ ਤਕ ਲਈ ਅਦਾਲਤੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਉਸਦੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ — ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ 'ਬੀ' ਕਲਾਸ ਦੇਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਵੀ ਦਿਤੀ। ਓਬਰਾਏ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਆਇਆ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਵੀ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਓਬਰਾਏ ਨੂੰ 'ਬੀ' ਕਲਾਸ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ।

ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਬੰਬਾਂ ਦੇ 52 ਖੋਲ ਮਿਲੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਉਤਰੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਫਾਉਂਡਰੀ ਵਿਚੋਂ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ 52 ਖੋਲ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜੇ. ਐਮ. ਜਾਦਵ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਬਾਂ ਵਰਗੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਟਰਾਂਜਿਸਟਰ ਬੰਬਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਰੁਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਿਪਾਹੀ ਫੌਟੜ

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ: ਇਥੇ ਇਕ ਝੜਪ ਕਾਰਨ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੇ ਦੋ ਅਤੇ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਦਾ ਇਕ ਜਵਾਨ ਫੌਟੜ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਸਕੂਟਰ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਾਦਾ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਤਾਂ ਝੜਪ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਤਿੰਨੋਂ ਫੌਟੜ ਹੋ ਗਏ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਰੁਕੇ ਚਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਨਗਰ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਮਾਰਕੀਟ ਸਥਿਤ ਇਕ ਹੋਟਲ 'ਚੋਂ ਚਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਬੁਧਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਤੋਂ ਇਥੇ ਬਿਨਾਂ ਉਚਿਤ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਦੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰਕੀਟ ਦੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵਫਦ ਐਸ. ਪੀ. (ਸਿਟੀ) ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਬੰਦੇ ਕੋਲ੍ਹ ਬਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਸਦਰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਗੁਮਟਾਲਾ ਦੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਸਟੇਨਗਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ। ਪੁਲੀਸ ਉਸ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅੰਨ੍ਹੀ ਨਵਰਤ ਕਿਸੇ ਖੋਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਅਰਥ ਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੋ, ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਨਿਰਰਥਕਤਾ ਤੋਂ ਅੱਕੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਜਨੂੰਨੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਅਰਥ ਲੱਭਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਨ ਅੰਦੋਲਨ ਬਿਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

S. & S. INSURANCE

6658 Main St. Vancouver

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ
ਇੰਨਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਫਤਰ

ਇੰਨਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦੇ ਰੇਟ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਇਕ ਹੀ ਹਨ...ਪਰ ਫਰਕ ਦੋਸਤੀ ਭਰੇ ਮਾਹੌਲ ਦਾ ਹੈ...ਤੇ ਉਹ ਦੋਸਤੀ ਭਰੀ ਸੇਵਾ ਤੁਹਾਨੂੰ S & S Insurance ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਤੇ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇੰਨਸ਼ੋਰੈਂਸ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਮਿਲੋ

■ FINANCING AVAILABLE

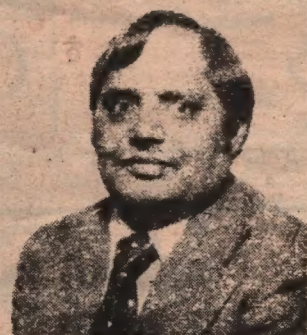
■ SAFE DRIVING DISCOUNT (if eligible)

PH. 324-5711

324-5711

ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ

ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

An Autoplan reminder —

Leisure vans with modifications to the interior require a special equipment endorsement to cover some extras. Unlike motorhomes, vans are insured for their actual cash value, and equipment added after the vehicle leaves the original manufacturer is not included in the basic coverage. Be sure you have the insurance you need.

ਪੰਜਾਬ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਦਾ ਅਫਸਰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਤਰਫ

ਸੰਗਰੂਰ — ਪੰਜਾਬ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਦੇ ਪਲਟੂਨ ਕਮਾਂਡਰ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਤਰਫ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਭਗੋੜਾ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਸ: ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਤਰਫ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਡੀਕੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਇਕਤਰਫਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਤਰਫ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਫਾਈ ਦੇ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ।

“1965 'ਚ ਸੈਂਕੜੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀ ਭਗੋੜੇ ਹੋਏ”

ਜੱਲਪੁਰ — (ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ)- ਲੰਡਨ: ਜਨਰਲ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ 1969 ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਕਮਾਨ ਦੇ ਸੈਨਾਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ, ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ 1965 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸੈਂਕੜੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਮੂਹਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਗੋੜੇ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਚਲਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਸਮੇਂ ਸਫਾਈ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਜਨਰਲ ਹਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗੋੜੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀ ਭਾਰੀ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿਚ ਅਸਲਾ ਤੇ ਗੋਲੀ-ਸਿੱਕਾ ਪਿਛੇ ਛੱਡ ਗਏ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਜਨਰਲ ਹਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਰੈਜੀਮੈਂਟਲ ਸੈਂਟਰ, ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਨਾਨ-ਕਮਿਸ਼ਡ ਸਿੱਖ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਮੇਂ ਬੈਰਕਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਭਗੋੜੇ ਹੋਣ, ਫੌਜੀ ਅਸਲਾਖਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਹਥਿਆਰ ਤੇ ਗੋਲੀ-ਸਿੱਕਾ ਲੁੱਟਣ ਤੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਧੀਨ ਮੁਕਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਨਰਲ ਹਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ 1965 ਵਿਚ ਭਗੋੜੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਕ ਫੌਜੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜ਼ਾਬਤਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਬਲ ਸੈਨਾ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਜੰਮੂ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚੋਂ 4 ਕੈਦੀ ਫਰਾਰ

ਜੰਮੂ — ਇਥੋਂ ਦੀ ਕੈਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਸਮੇਤ ਚਾਰ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਲਾਲ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਤਾਂ ਕਈ ਕਈ ਕੋਸਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਜੋਗਿੰਦਰ ਲਾਲ ਇਕ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬੈਰਕਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਦੋ ਹੱਥ ਗੋਲਿਆਂ ਸਮੇਤ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਮਜੀਠਾ — ਸੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਲ ਨੇ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਉਰਫ ਨਰਾਇਣ ਨਾਂ ਦੇ ਕਬਿਤ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦ ਨੂੰ ਸੈਕਟਰ ਕਮਾਂਡੇਂਟ ਐਮ. ਬੀ. ਸੈਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਐਚ. ਈ-36 ਦੇ ਦੋ ਗੋਲੇ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਾਣਕਾਰ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਨਿਪਾਲ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਠਮੰਡੂ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸੁੰਨਤ ਕਰਵਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਇਕਬਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ 45 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਕ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਕਿਲ੍ਹਾ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਘੁੱਕ ਨੂੰ ਸੀ. ਆਈ. ਏ. ਦੇ ਇਸਪੈਕਟਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸਦੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚੋਂ ਇਕ ਰਿਵਾਲਵਰ ਤੇ ਇਕ ਅਣਚਲਿਆ ਕਾਰਤੂਸ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ।

ਡਾ: ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਦਾਨ

ਪਟਿਆਲਾ — ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਡਾ: ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਲਾਇਬਰੇਰੀ 2500 ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਮੇਤ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਤਖਤ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ, ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੇਦ, ਭਾਈ ਕਹਾਨ ਸਿੰਘ, ਲਾਲਾ ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾੜ੍ਹਕ, ਡਾ: ਐਮ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਅਤੇ ਡਾ: ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚੋਂ ਫੌਜੀ ਰਾਜ ਛੇਤੀ ਹਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ — ਚੁਨੇਜੋ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ — ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਚੁਨੇਜੋ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਹਟਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਚੁਨੇਜੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਲਈ 29 ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੁਨੇਜੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਜਲਾਸ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਸੱਦਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਹਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਹਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰੇਗੀ।

ਸਦਨ ਦੇ 237 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਕਮੇਟੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਜਮਾਇਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਸਦ ਗਿਲਾਨੀ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਮਤੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਚੁਨੇਜੋ ਵਲੋਂ ਜੋ ਗਰੁਪ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜ਼ਿਆ-ਪੱਖੀ ਜਮਾਇਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਪਾਰਟੀ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਤੋੜਵੀਂ ਹਾਰ ਹੋਈ ਸੀ।

ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਰਬਾਈਡ ਦੀ ਹਰਜਾਨੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ 'ਨਾਕਾਫੀ'

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਭੂਪਾਲ ਗੈਸ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ 150 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹਰਜਾਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਰਬਾਈਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ “ਨਾਕਾਫੀ” ਹੈ। ਇਥੇ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਗੈਸ ਦੁਖਾਂਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਰਬਾਈਡ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਰਜਾਨੇ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਰਬਾਈਡ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਅਪੜਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਰਬਾਈਡ ਨੇ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ 150 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹਰਜਾਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ 35 ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਪਿਛੇ ਕਾਂਗਰਸ (ਇੰ) ਦਾ ਹੁੱਥ — ਸੰਤ

Non-smokers

pay less
for insurance.

Mohinder Singh Gill

Mohinder Singh Gill
B. Comm., M.B.A., C.G.A.
Life Under Writer

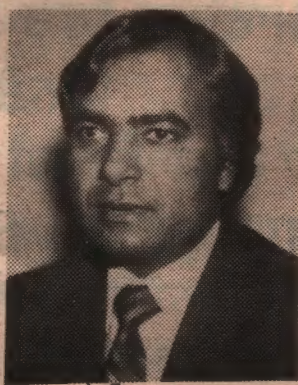
Ph. Off. 430-0455
Ph. Res. 433-1684

SunLife
OF CANADA

Get your life in shape.

United Realty Ltd.

3879 Oak Street, Vancouver, B.C. V6H 2M6

Malkit Dhami,
M.A. (Eco.)

■ BUYING
■ SELLING

Free Evaluation For Your
Property Call Any Time
Without Any Obligation

Bus. 736-3831 or Res. 434-8548
Pager— 524-8581, +2229

MASON

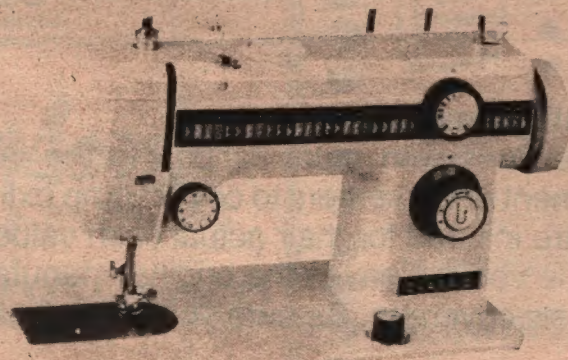
90 PATTERNS

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਸਟੋਰ ਤੋਂ ਧਾਗੇ ਅਤੇ ਸੂਈਆਂ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

Regular \$389
TRADE YOUR OLD MACHINE IN \$100
Only \$289

- Full Auto Zig Zag Sewing Machine Head
- Dial Type Stretch Stitch
- Lever Type Zig Zag Width Regulator
- Dial Type Feed Stitch Regulator
- Reverse Stitch Push Button Type
- Built in Light

PH: 327-3800

ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਰਟ ਵੀ ਅਸੀਂ ਵੇਚਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤੀ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਮੈਸਨ

ਗਰੰਟੀ ਸ਼ੁਰੂ

20 Years Parts 3 Years Labour

\$40 down easy terms

6192 Fraser Street, Van.
Vancouver, B.C.

ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ?

ਮੋਰਿਡਾ — ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀਆਂ ਗੁਪਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਬਲਾਕ ਪੱਧਰ ਤਕ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੁਲੀਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪਿਛੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਇਕ ਕਥਿਤ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦਾ ਸਖਤ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਗੁਪਤ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਿਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਪਤ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਢੰਗ ਅਪਣਾਏ ਹਨ। ਬਲਾਕ, ਜ਼ਿਲਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਦਰਾਡੇ ਬੈਠੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਪਤ ਏਜੰਸੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਉਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ।

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਲੋਂ ਗੁਪਤ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੱਧਰੀ ਅਕਾਲੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ।

ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ 4000 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਹ 4000 ਲੋਕ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਮੰਨ ਲਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਗ਼ੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਮਿਜ਼ੋਰਾਮ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਨਾਰਾਜ ਨੇ ਦਿਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਿਜ਼ੋਰਾਮ ਚਲੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਏਗੀਏ ਚਿਟਾਗਾਂਗ ਤੋਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚਕਾਰ ਕਈ ਫਲੋਰ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਡੀਓ ਤੇ ਟੀ. ਵੀ. 'ਤੇ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ — ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਲੋਕਤੰਤਰ) ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਮੰਤਰੀ

ਨਸਲਵਾਦੀ ਦੁਕਾਨ

ਸਰੀ ਵਿਚ, ਇਕ ਸੌ ਪੰਜ ਐਵੀਨਿਊ ਤੇ ਕਿੰਗਜ਼ਾਰਜ ਹਾਈਵੇ ਦੇ ਉਤੇ, ਇਕ ਬਿਜ਼ਨਸ ਕੌਮ ਐਂਟਰਪਰਾਈਜ਼ਜ਼ ਦੇ ਨਾਂ ਥੱਲੇ ਖੁਲੀ। ਇਸ ਬਿਜ਼ਨਸ ਦਾ ਕੰਮ ਨਵੇਂ ਵੈਕਿਊਮ ਕਲੀਨਰ ਵੇਚਣਾ ਤੇ ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਸਰਦਾਰ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁਲਰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਵੈਕਿਊਮ ਕਲੀਨਰ ਠੀਕ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਦ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਬਿਲ ਬਨਾਉਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਲਾਈਵ ਦੀ ਵਰੰਟੀ ਵਿਖਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁਕਾਨਦਾਰ \$29.95 ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਖਕੇ ਸੇਲਜ਼ਮੈਨ ਕੈਨ ਪੁਰ 2 ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤੇ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਰੰਟੀ ਆਨਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਭੁਲਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਵੈਕਿਊਮ ਕਲੀਨਰ ਦੇਵੋ ਤੇ ਪੈਸੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਾਰਜ ਕਰੋ। ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ \$29.95 ਚਾਰਜ ਕੀਤੇ। ਇਸੇ ਵਕਤ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਲੁਆਇਡ ਸ਼ੈਲ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਭੁਲਰ ਸਾਹਿਬ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਬੁੱਕ ਵਿਚੋਂ \$20.00 ਦਾ ਵਾਢੂਚਰ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਇਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਸੀ। ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਲੁਆਇਡ ਸ਼ੈਲ ਨੇ ਵਾਢੂਚਰ ਬੁੱਕ ਚੋਂ ਪਾੜ ਲਿਆ। ਉਹ ਕਾਫੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਬਜਾਏ \$9.25 ਦੇ ਉਸਨੇ ਫਿਰ ਪੂਰੇ ਦੇ ਪੂਰੇ ਚਾਰਜ ਕੀਤੇ। ਜਦ ਭੁਲਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੇ ਵਾਢੂਚਰ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵਾਢੂਚਰ ਵਾਪਸ ਦੇ। ਇਹ ਲੁਆਇਡ ਸ਼ੈਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭੁਤਰ ਗਿਆ ਤੇ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਆਕੇ ਉਸਨੇ ਭੁਲਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਬਿਜ਼ਨਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਮੰਗਦਾ। ਭੁਲਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪੂਰੇ ਗੁਰਮਿਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਨ। ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿਸਟਰ ਸ਼ੈਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨਸਲੀ ਗੱਰੇ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗਾਡ ਡੈਮ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਭੁਲਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਧਰਮ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਇਹ ਵਿਤਕਰਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸਦੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕਰਾਂਗਾ। ਮਿਸਟਰ ਸ਼ੈਲ ਨੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਲਾ ਲੈ ਜ਼ੋਰ ਜਿਹੜਾ ਲਾਉਣਾ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਫਟਾ ਫਟ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾ।

ਭੁਲਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਚਰਨਪਾਲ ਗਿੱਲ, ਬੀ. ਸਿੰਘਰਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਰਧਾਨ ਕੌਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸ਼ਕਾਇਤ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ

ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਤੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਸਟੇਂਡ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਮਾਧਿਅਮ ਦੀ “ਦੁਰਵਰਤੋਂ” ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ “ਵਕਾਰ” ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ

ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ

ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਦਾਰ ਭੁਲਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰੇ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਡੱਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਤੇ ਤਿੰਨ ਮੰਗਾਂ ਮੰਗਣ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਸ਼ੈਲ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮੁਆਫ਼ੀ। ਮੰਗ, ਦੂਸਰਾ ਉਹ ਵੀਹ ਡਾਲਰ ਦਾ ਵਾਢੂਚਰ ਵਾਪਸ ਕਰੇ ਤੇ ਤੀਸਰਾ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੋੜਾ ਕਰੇ।

ਇਸ ਬਿਜ਼ਨਸ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਲੁਆਇਡ ਸ਼ੈਲ, ਨਾਲ ਚਰਨਪਾਲ ਗਿੱਲ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਾਇਤ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੇਮਵਾਰ ਪੰਜ ਵਜੇ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤਹਿ ਹੋਈ। ਬੀ. ਸੀ. ਸਿੰਘਰਸ਼ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਚਰਨਪਾਲ ਗਿੱਲ ਤੇ ਮਾਇਕ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁਲਰ ਸਮੇਤ ਠੀਕ ਪੰਜ ਵਜੇ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਂਡ ਆਫਿਸ ਭੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਸਾਈਨ ਬੋਰਡ ਲਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਲਾਹ ਕੇ ਥੱਲੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਫ਼ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਸਲਵਾਦੀ ਡਰ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਲੁਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਾਣੇ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਇਤਜ਼ਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਚਰਨਪਾਲ ਗਿੱਲ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਗਵਾਂਢੀਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਬਿਸਤਰਾ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਤਿੱਤਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਹੋਂਡ ਆਫਿਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਲੁਆਇਡ ਸ਼ੈਲ ਦਾ ਖੁਹ ਪਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਜੰਸੀ ਤੋੜ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤੇ ਲੁਆਇਡ ਸ਼ੈਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ।

ਬੀ. ਸੀ. ਸਿੰਘਰਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੁਲਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੁਲਾਘਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਲੇ ਹੋਏ ਕਰਕੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਪਰ ਡੱਟ ਕੇ ਸਟੇਂਡ ਲਿਆ ਜੇ ਇਸ ਬਿਆਨੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਸਲਵਾਦ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਕੈਂਸਰ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਰੋਕ ਨੌਕਾ ਠੀਕ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਬੀ. ਸੀ. ਸਿੰਘਰਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਾਰੇ ਭੈਣਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਪਵੇ ਤਾਂ ਬੀ. ਸੀ. ਸਿੰਘਰਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਸਲਵਾਦ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦੇਵੇਗੀ। ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਸਲਵਾਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਡੱਟ ਕੇ ਖੜੋ ਜਾਵੇ।

ਵੀ “ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮ” ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਪਿਛੋਂ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ “ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਭੜਕਾਇਆ” ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਨੇ “ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।” ਇਕ ਸੌ ਤੋਰਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਜਨਵਰੀ ਤੇ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

A.V. Guudwara Society 4741 Montrose St. PORTALBERNI, B.C.

Games on June 22, 1985 @ A. W. Niel School Ground

1. Soccer Senior and Junior
2. Shot put (Mens)
3. Weight lifting
4. Bench press

CONDITIONS

1. ਸਾਕਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਖਿਡਾਰੀ ਇਕ ਟੀਮ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਖੇਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।
2. Junior Soccer ਵਿਚ 1971 ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਖਿਡਾਰੀ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ Date of Birth ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ।
3. ਕਿਸੇ ਖਿਡਾਰੀ ਦੇ ਸਟ ਲਗ ਜਾਣ ਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ।
4. Sports Committee ਨੂੰ ਗਰਾਊਂਡ, ਵਕਤ ਜਾਂ ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਬਦਲਣ ਦਾ ਪੂਰਨ ਹੱਕ ਹੈ।
5. Sports ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਹੈ।
6. ਐਂਟਰੀ ਫੀਸ 20 ਡਾਲਰ ਹੈ ਜੋ 15 ਜੂਨ 1985 ਨੂੰ ਇਕ ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਪੁਜਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਟੀਮ ਦੇ ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

WEIGHT LIFTING CLASSES

1. 145 lbs. and Under
2. 170 lbs. and Under
3. 170 lbs. and Over

BENCH PRESS

ਸਿਨਕਲੇਅਰ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ First, Second, and Third ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

RACES

400 meter for 10-11 years of age, 12-14 years & 15-16 years

OPEN: 1 mile and 3 miles Races

GAMES ON JUNE 23, 1985 IN PARK NEAR I.W.A. HALL

1. Ladies Short put
2. Junior Boys wrestling
  1. Body Weight — 65-80 lbs. or less
  2. Body Weight — 81-95 lbs. or less
  3. Body Weight — 96-110 or less
3. ਬਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ
  - 5 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਘਟ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ
  - 7 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਘਟ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ
  - 9 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਘਟ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ

For entry and other information contact —

Jodhi Rai — 723-2856

Sohan Parhar — 723-3368

Harbans Gill — 723-3234

Randy Sall — 723-2251

ਪੰਜ ਤੋਲੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਸੈੱਟ ਵਿਕਾਉ ਹੈ FOR SALE

- Necklace ... ਗਲੇ ਦਾ ਹਾਰ
- Ear-rings ... ਕਾਟੇ
- Ring ... ਮੁੰਦਰੀ

ਫੋਨ: 591-9249 Reg. Price \$1300.00

ਸਿਰਫ ਸੈੱਟ ਭੇ ਮਹੀਨੇ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। Sale Price ਸਿਰਫ \$1000.00

BOMBAY SWEETS & Restaurants

6556 - 6560 MAIN ST. VANCOUVER

Ph. 321-1414

874-5722

For Largest Variety in Indian Sweets

Delicious Indian food

AMBIKA FOODS

5125 Victoria Drive Vancouver,
B.C. Canada
Phone 327-0295

Sale start from June 28 - July 10, 1985

Anniversary Day July 1, 1985 with Reg. Grocery Purchased Sugar ਖੰਡ 10 kg. \$3.99	Almond ਬਦਾਮ \$1.89 lb.	Atta ਆਟਾ \$9.89 2x10kg.	Vegetable Oil ਵੈਜੀਟੇਬਲ ਤੇਲ \$18.89
Long Grane Rice ਲੌਂਗ ਗਰੇਨ ਚਾਵਲ \$9.99 20kg.	Basmati Rice ਬਾਸਮਤੀ ਚਾਵਲ 69¢ lb.	Parboil Rice ਪਾਰਬੋਇਲ ਚਾਵਲ \$18.99 20kg.	Apple Juice ਐਪਲ ਜੁਸ \$1.99 4 lit.
Jeera ਜੀਰਾ 97¢ lb.	Grind your own MASALA Methe ਮੇਥੀ 97¢ lb.		Haldi ਹਲਦੀ 97¢ lb.
Mirch ਮਿਰਚ 97¢ lb.	Sonf ਸੌਂਫ 97¢ lb.	Corned Mutton ਕੌਰਨਡ ਮਟਨ \$1.49 lb.	Agarbatti ਅਗਾਰਬੱਤੀ 3 for 99¢
Tinda Punjabi ਪੰਜਾਬੀ ਟਿੰਡਾ 89¢ can	Shona Saag ਸ਼ੋਨਾ ਸਾਗ 89¢ tin.	Jimikand ਜਿਮੀਕੰਦ 89¢ lb.	Karela ਕਰੇਲਾ 89¢ lb.
Panchranga Achar ਪੰਚਰੰਗਾ ਆਚਾਰ \$1.49	PICKLES All Ashoka Pickles ਆਚਾਰ 99¢		Mango Pickle ਅੰਬ ਦਾ ਆਚਾਰ \$1.49
			Patak Pickle ਆਚਾਰ \$1.49
Moong ਮੂੰਗੀ 33¢ lb.	Manh ਮਾਂਹ 33¢ lb.	DALLS Black Channa ਕਾਲੇ ਛੋਲੇ 33¢ lb.	
			Channa Dal ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਦਾਲ 33¢ lb.
Bravo Chick Peas ਕਾਬਲੀ ਛੋਲੇ 74¢ 19 oz. tin	Butter ਬਟਰ \$2.35 lb.	Milk ਦੁਧ \$3.29 4 lit.	Cashew ਕਾਚੂ 3.99 lb.

Prices Effective till Quantities Last

ਮਨੁਖ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ —ਟੋਹੜਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਵੱਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪਿਛੋਂ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜਥੇਦਾਰ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵੇਰਵੇ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵੀ ਕਾਫੀ ਲੰਮੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜ਼ਿਆ ਵਲੋਂ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦੌਰਾ

ਦਾਕਾ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ ਉਲ ਹੱਕ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਰੋਜ਼ਾ ਦੌਰੇ ਉੱਤੇ ਇਥੇ ਪੁੱਜੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਯਾਰੂਬ ਖਾਨ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਏ ਹਨ।

ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਨਰਲ ਇਰਸ਼ਾਦ ਨੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਦੋਵੇਂ ਨੇਤਾ ਡੁਵਾਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਵੇਖਣ ਗਏ।

ਦੋਵੇਂ ਨੇਤਾ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਬਣਨ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ ਦੂਜੇ ਵੱਡੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨੇਤਾ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1974 ਵਿਚ ਸਵਰਗੀ ਜ਼ੁਲਫਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੋ ਨੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਦਲਜੀਤ ਕਲਿਆਣਪੁਰੀ ਛੁਟੀਆਂ ਕੱਟ ਕੇ ਪਰਤ ਆਏ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਦਲਜੀਤ ਕਲਿਆਣਪੁਰੀ ਆਪਣੀ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਪਰਤ ਆਏ ਹਨ।

ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ —ਬਦੇਸ਼ੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼

ਨਵੀਂ ਦਿਲੀ: ਡੀਫੈਂਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਪੀ. ਪੀ. ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਇਥੇ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਾਤਲ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਵੀ ਉਸ ਬਦੇਸ਼ੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹੀ ਸਿਟਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਵਾਇਆ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 1963 ਦੇ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੌਹਨ ਐਫ. ਕੈਨੇਡੀ ਦੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਮਿਲਦੀ ਚਲਦੀ ਹੈ।

ਪੀ. ਪੀ. ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਨੇਡੀ ਦੇ ਹੱਤਿਆਰੇ ਹਰਵੀ ਓਸਵਾਲਡ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਕੈਨੇਡੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਤਲ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

“ਸਿਆਸੀ ਕਤਲਾਂ ਵਿਚ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,” ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੀਫੈਂਸ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਇਸ ਕਤਲ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਤਲ ਹੱਥ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਉਹ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ — ਜੋ ਫੜੇ ਗਏ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਆਦਮੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਰਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਅਸਲ ਆਦਮੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਪਤਾ ਸੀ ਉਹ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।”

ਸਰਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹਨ। ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਜਦ ਕਿ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਹਨ।

ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ, ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਏਕਾ ਤੇ ਆਤਮ ਬਲੀਦਾਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਨਵਰਤ ਲਈ ਰਾਹ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ, ਜਦ ਲੋਕ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੰਗਠਨ ਵਿਚ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਟਰਾਂਜਿਸਟਰ ਬੰਬਾਂ 'ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਰਕਾ ਸੀ —ਖਾਨ

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ — ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਆਰਥ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਬਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਰਕਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਖਬਰ ਏਜੰਸੀ ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ. ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਇਕ ਭੇਟ ਵਾਰਤਾ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਖਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਰਕਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਬਾਂ ਉੱਤੇ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਇਹ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਚੰਗੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਵੱਲ ਉਂਗਲਾਂ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਕੁੜੀ ਦੇ ਕੇਸ 'ਚ ਦੋ ਥਾਣੇਦਾਰ ਮੁਅਤਲ : ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ — ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ਼੍ਰੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਇਕ ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਮੁਟਿਆਰ ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੋੜਫਾੜ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ 'ਤਸ਼ੱਦਦ' ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੰਮ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਅਸਟੇਟ ਆਫੀਸਰ ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ

ਪੱਟੀ — ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਸੰਤ) ਪੱਟੀ ਦੀ ਜ਼ਿਲਾ ਪੱਧਰ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਪਰੈਸ ਨੋਟ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਰੇਖਮ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਦਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਬੇਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਰ ਇਹੋ ਦੋਸ਼ ਕਿਸੇ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਸਬੰਧੀ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਜ਼ਰੂਰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਇਹ ਨੇਤਾ ਸਿਰਫ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਹਨ।

S & N LIGHTING

LIGHT UP YOUR LIFE

JUNE SALE
until
July 1st

SAVE WE SELL
35%
\$189.95
(Not exactly
as illustrated)

DIRECT TO

LIGHT UP YOUR HOME

Brighten your home with lovely ceiling fixtures of polished brass and octagonal bevelled glass etched with sunburst. Choose a 3-tier fixture for your dining area, then match it with other fixtures in hallways and foyers.

SAVE MORE WHEN YOU DO SEVERAL ROOMS

Up to 50% off the regular retail price with builder discounts and whole-house orders

BUILDERS

sizing in:—
DENTAL LIGHT FIXTURES
...ERCOMES
* BUILT IN VACUUM SYSTEMS
* INSTALLATIONS AVAILABLE
Qualified Electrician Available
Residential - Commercial - Light Industrial

ਬਰਨਬੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਟੋਰ, ਜਿਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਸਸਤੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਖ਼ੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਅਸੀਂ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜੇ ਸਸਤੇ ਰੇਟ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਈਟਿੰਗ ਦਾ ਸਮਾਨ ਵੇਚਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਵਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਓ। ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਸਾਡੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋਗੇ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ ਜਾਂ ਆ ਕੇ ਮਿਲੋ :

ਸੁਖੀ ਗਰੇਵਾਲ

ਚਰਨ ਗਰੇਵਾਲ

Bus. 433-5533

Res. 526-1589

5622 IMPERIAL ST.
BURNABY
433-5533

BUSINESS HOURS
MON — THUR: 9.00 — 6.00
FRIDAY: 9.00 — 9.00
SATURDAY: 10.00 — 5.00
SUNDAY: 1.00 — 5.00

ਸਿਆਸੀ ਗੁਫਤਾਰਾ

ਸ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ

—ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ

(ਸ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਟਕਕਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੱਚਾ ਬੱਚਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੈਠ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਸ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਇਕ ਚੇਤਨ ਨਾਟਕਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਰਪੱਕ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਹਨ।

ਸ: ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਅਸੀਂ 'ਜੀ ਆਇਆਂ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲ ਸਕੇਗੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਦੌਰੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੀ ਹੈ?

ਜ: ਮੈਂ ਹਾਲੀ ਆਇਆ ਹੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਸ: ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਜਾਣਨ ਆਏ ਹੋ?

ਜ: ਜੀ ਹਾਂ। ਹੋ ਸਕਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ notion ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਵੀ ਚਾਹੁੰਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੀ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੈ? ਉਥੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਥੇ ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਵੱਡੇ ਹੰਗਾਮੇ ਪਾਏ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਜਿਸ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸਟੇਟ ਬਣਾਣੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਆਧਾਰ ਹੈ?

ਸ: ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ' ਨੇ ਕਾਫੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਵਿਚ ਲੜੀਵਾਰ ਛਾਪਿਆ ਵੀ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ 1984 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਆਪਣੀ assessment ਦਿਉ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੇ? ਇਹ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਅਰਸਾ ਬੜਾ ਗੰਭੀਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ 1984 ਵਿਚ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਅਪ੍ਰੈਲ ਹੋਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੀ ਹਾਲਾਤ ਸਨ?

ਜ: ਏਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਤੇ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਤਲ ਹੋਏ — ਉਹ fundamentalist (ਮੁਲਵਾਦੀ) ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਹੋਏ। ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ। ਕੋਈ ਅਠਾਰਾਂ, ਉੱਨੀ, ਮਾਰੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਨ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ। ਉਹੀ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਦੀ ਸੀ, ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਇਕ ਦਮ ਕਤਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਹੱਥ ਹੀ ਜੋੜ ਗਈ। ਫਿਰ virtually ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜੇ ਇਹਦੇ ਬੰਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਫੌਨ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਉਹ ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ — ਕਿ ਇਮਤਿਹਾਨ ਨਹੀਂ ਲੈਣੇ ਯਾ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਫੌਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਵਰਕਰ ਪਹੁੰਚੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਨਸ ਬਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸੋਚ ਲੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ.....। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਕਤਲ (Planned Murders) ਨੇ ਉਹ 6 ਅਕਤੂਬਰ, 1983 ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਈ ਜਿਹੜਾ ਢਿਲਵਾਂ ਕੇਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਔਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੈਸੇ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਤਲ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਤਲ ਉਸਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਬਿਆਨ ਵੀ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੇਬਕ ਉਸ ਨੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕੀਤੇ ਪਰ ਨਾਂ ਉਸਦੇ ਹੀ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਕਰਕੇ। ਫਿਰ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਕਤਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਦਸੰਬਰ, ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਚਲਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸਟੇਜ ਆਈ ਜਦੋਂ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਲਗਪਗ ਮੋਰਚਾ ਜਿੱਤ ਲਿਆ।

ਸ: ਇਹ ਗੱਲ 8 ਫਰਵਰੀ 1984 ਦੀ ਹੈ?

ਜ: ਹਾਂ, 8 ਫਰਵਰੀ 1984 ਨੂੰ। 'ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ' ਦਾ ਜਿਸ ਦਿਨ ਨਾਅਰਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਸਭ ਕੁਝ ਬੰਦ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਪੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹਿੰਲਿਆ ਉਦੋਂ। ਫਿਰ ਇਕ ਦਮ ਅਕਾਲੀ 11 - 12 - 13 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਗਲਬਾਤ ਲਈ ਵੀ ਦਿਲੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਫਿਰ 14 ਫਰਵਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ। ਉਥੇ ਗਲਬਾਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਕਤਲ ਹੋ ਗਏ। ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਰਹੀਆਂ। ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਾਡਲ ਤੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਮਾਡਲ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਹ ਅਨਸਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਹਰੀਜਨ ਵਿੰਗ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ — ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਹੋ ਜਿਹੜਾ, ਜਿਸਨੇ ਸਤਪਾਲ ਭਾਂਗ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਬੰਦਾ ਗੁੰਡਾ-ਟਾਈਪ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ। ਉਸਦੇ ਹੀ ਬੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਾਡਲ ਤੋੜਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੋੜਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਪਤਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਹਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ 17 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮਹੱਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਕੀ, ਹਿੰਦੂ ਲੀਡਰ ਸੀ। ਇਕ ਜਨਸੰਗ ਦਾ ਵੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। 17 ਫਰਵਰੀ ਪਿਛੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕਤਲ ਚਲ ਪਏ। 22 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸੁਮੀਤ (ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ) ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਵਿਸ਼ਵਾ ਨਾਥ ਤਿਵਾੜੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਰਮਿਆਨ ਰੋਲਾ ਵੀ ਬੜਾ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੇ ਇਹ ਕਤਲ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵੀ ਕਤਲ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੋਢੀ, ਮਲਿਕ ਸਿੰਘ — ਜਾਣੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਮਾਜੀ ਅਨਸਰ ਰਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨਾਲ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕਰ ਲਿਆ। ਬਾਦਲ ਬਰੀਕਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ

ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਫੇਅਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲਾ ਗਰੁੱਪ ਵੀ ਹੈ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਬੜੀ struggle ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਲੜਾਈ ਅੰਦਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਬਾਹਰ ਜਿਆਦਾ ਕਤਲ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਅਪਰੇਲ, ਮਈ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵੱਲ ਦੇਖੋ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਤਲ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇਖਣੀਆਂ ਕਿ ਅੱਜ ਕਿੰਨੇ ਮਰੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ, ਜੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦਾ ਦਬਕਾ ਜਿਹਾ ਪਿਆ ਵਧਦਾ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹਦੀ isolation ਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਦੁਖੀ ਸਨ।

ਸ: ਸੱਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਬੋਲਚਾਲ ਹੀ ਬੰਦ ਦੱਸਦੇ ਸਨ?

ਜ: ਹਾਂ, ਉਹ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ। ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਨ। ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਐਕਟਿਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। 18 - 19 ਮਈ ਨੂੰ ਟੋਹੜਾ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਇਸਨੇ ਇਕ ਦਮ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਟੋਹੜੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੀ continue ਕਰੋ। ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਵੇ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਵੇ। ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮੈਂ ਅਜੇ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਪਰ ਉਸ ਰਾਤ ਦਸ ਵਜੇ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੌਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚਾਰਜ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੀਤਾ ਇਸ ਲਈ ਗਿਆ ਕਿ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਹ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਕਹਾਣੀ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਬਰੀਕਾ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ 23 ਮਈ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਫੌਜਾਂ ਦਾਖਲ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਗਲਬਾਤ ਲਈ ਵਿਚ ਪਏ ਸਨ — ਏਅਰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ, ਇਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੁਜਰਾਲ, ਜਨਰਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਆਦਿ — ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਵੀ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪਰ 23 ਮਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਡੈਪੁਟੇਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ। ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਸੁਨੇਹਾ ਨਾ ਆਇਆ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਾਂ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਵੀ ਕਰ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਕੋਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਡਲ ਬਣਾ ਕੇ ਪੂਰੀ ਮਸ਼ਕ ਕਰ ਲਈ ਸੀ।

ਸ: ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ?

ਜ: 1 ਜੂਨ ਨੂੰ 8 ਘੰਟੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਗੋਲੀ ਚੱਲੀ। ਇਹ ਗੋਲੀ ਸੈਂਟਰਲ ਰੀਜ਼ਰਵ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਚਲਾਈ। ਉਥੋਂ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਬੱਬਰ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਚਾਲ ਸਮਝ ਗਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਉਹ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਖੈਰ ਦੇ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾਹਮਲ ਸੀ। ਗੁਰਪੁਰਬ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਛਾਬੀਲਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਜੂਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਡਰਾਮਾ ਕਰਕੇ ਕਪੂਰਥਲੇ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ। ਪਰ ਜਦ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ ਕਪੂਰਥਲੇ ਨੂੰ ਗਿਆ ਵੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਜੂਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਵੀ ਹਾਂ — ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਟੈਂਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਮੁੰਢਮੈਂਟ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ ਰਾਹੀਂ ਬਾਰਡਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਦੋ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸਭ ਵਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 36 ਘੰਟੇ ਦਾ ਕਰਫਿਊ ਲਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਜਾਇਜ਼ਾ ਠਾ ਲਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਸ: ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੀ?

ਜ: ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੀ ਸੀ। ਕਰਫਿਊ ਤਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਲੱਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਜਦ ਇਕੱਠਾ 36 ਘੰਟੇ ਦਾ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਜੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ.....ਸਾਡੇ ਮਹੱਲੇ ਦਾ ਗਰੇਬੀ ਉਥੋਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਐਲਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਨੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣ। ਇਹ ਗੱਲ ਦੋ ਜੂਨ ਰਾਤ ਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੁਣ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਹ ਬਾਹਰ ਆਏ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਤਿਵਾਦੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਟਰੀ ਨੇ ਘੇਰਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡਰ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਖਬਰ ਚਲੀ ਗਈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਸ ਲਈ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਜਾਣੀ ਅੰਦਰੋਂ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਹਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅੰਦਰੋਂ ਤੋਪ ਦੇ ਗੋਲੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਜੇ ਸੀ ਕਿ ਫੌਜ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ, ਐਵੇਂ ਡਰਾ ਧਮਕਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਇਰਿੰਗ ਸਵੇਰੇ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਹੋਈ। ਤਿੰਨ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਟੈਂਕੀ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ — ਉਥੇ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਸਨ — ਮਿਲਟਰੀ ਨੇ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਉਥੇ ਵਾਇਰਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਝੁੰਗ ਉਡਾਏ। ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੇ ਬੰਦੇ ਉਡਦੇ ਵੇਖੇ ਸਨ। ਉਸ ਪਹਿਲੇ ਅਟੈਕ ਵਿਚ ਸੱਤ ਬੰਦੇ ਉਥੇ ਮਰੇ। ਇਹ ਬੱਬਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੀਡਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਇਹ ਕੁਲ 37 ਬੱਬਰ ਸਨ — ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤ ਮਰੇ ਹਨ ਪਰ 30 ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਆਏ।

ਸ: ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੈ?

ਜ: ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਹੁਣ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਹਦੇ ਵਲੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ 30 ਆਦਮੀ escape ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਦੋ ਵਾਈ ਘੰਟੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਵਾਇਰਿੰਗ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ। It was hell of a firing. — ਇਹ ਤੇ ਇਥੇ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਮੁੜ 1965 ਤੋਂ 1971 ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਬ, ਗੋਲੀਆਂ, ਆਵਾਜ਼ਾਂ, ਬਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਲਣਾ ਤੇ ਧਮਾਕੇ। ਪਰ ਵਾਈ ਕੁ ਘੰਟੇ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਤੇ ਫਿਰ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਤੋਂ ਸੱਤ ਕੁ ਵਜੇ ਤੱਕ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਢੇ ਕੁ ਛੇ ਵਜੇ ਕਮਾਂਡੋਜ਼ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ — ਤੋਪਾਂ ਦੀ shelter ਲੈ ਕੇ ਬੱਲਿਓਂ ਦੀ ਲੰਘਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਅੱਗੇ Mines ਢਿਡਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ — ਰਾਮਦਾਸ ਸਰਾਂ ਦੇ ਗੋਟ ਉੱਤੇ ਇੰਟਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਮਾਈਨਜ਼ ਸਨ — ਉਹ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਕਮਾਂਡੋਜ਼ ਦੀ ਵਧੀਆ ਫੋਰਸ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ — ਉਹ 48 ਬੰਦੇ ਉਡ ਗਏ।

ਸ: ਅੰਦਰ ਇਹ ਮਾਈਨਜ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ?

ਜ: ਹਾਂ — ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ — ਜਿਦਾਂ ਲੜਾਈ ਲੜੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ 48 ਬੰਦੇ ਮਰੇ — ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲੇ ਸੋਚਦੇ ਰਹੇ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ panic ਪੈ ਗਿਆ। ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੀਤੀ ਹੈ — ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ — ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ 17 Casualty Project ਸੀ (ਜਾਣੀ ਇਸ ਵਿਚ 17 ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਮਰੇ ਸਨ) ਤਾਂ ਇਹ 48 ਬੰਦੇ ਉਡਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਖਤਰਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਲਈ ਟੈਂਕ ਲਿਜਾਣ ਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਲਿਨ ਇਹ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ shelter ਲੈ ਕੇ ਬੰਦੇ ਡਾਕਦੇ ਜਾਈਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ (Surrender) ਕਰਵਾ ਲਈਏ। ਪਰ ਫੋਰ ਸ਼ਾਮ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਇਹ armed cars ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਉਸ ਰਾਤ ਫਿਰ ਲੜਾਈ ਕਾਫੀ ਹੋਈ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਜੂਨ ਤੇ ਚਾਰ ਜੂਨ ਦੀ ਦਰਮਿਆਨ ਦੀ ਰਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਦੇ ਵਿਚ ਲੌਂਗੋਵਾਲ, ਟੋਹੜੇ ਹੋਰੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਨ — ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ। ਨੰਗਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਮੋਰਚਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਵਾਇਰਿੰਗ, ਕਰਾਸ-ਵਾਇਰਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਉਹ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਵੱਖਰੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹ ਹਨ।

ਸ: ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਤੇ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕੀਤਾ?

ਜ: ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਆਉ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚਲਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਖਤਰਾ ਸੀ ਤਾਂ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਲੇ ਮੋਰਚੇ ਤੋਂ ਖਤਰਾ ਸੀ — ਇਸ ਪਾਸੇ ਉਹਦੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੋਂ ਗੋਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ — ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੋਲੇ ਫਿਰ ਵੀ ਸੁਟੇ ਗਏ। ਇਹ ਡੇਢ ਦੇ ਛੁੱਟ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹੀ ਬਚੇ ਹਨ — ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੈਕਟਰੀ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਹੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ — ਪੰਜ ਛੇ ਵੰਜੀ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਮਰੇ — ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਅੰਦਰ ਸਨ — ਉਹ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਵਿਚ ਵੀ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਯਾਤਰੀ ਸਨ ਅਤੇ ਬੇਗੁਨਾਹ ਸਨ। ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਫਿਰ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਜੱਥਾ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ।

ਸ: ਇਹ ਜੱਥਾ ਸ. ਨਵੱਤਰ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਸੀ?

ਜ: ਉਸ ਜੱਥੇ ਦੇ ਹੀ ਬਹੁਤੇ ਬੰਦੇ ਮਰੇ ਹਨ। ਦੁਪਹਿਰੇ ਫੋਰ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਵੀ। ਫਿਰ ਮਿਲਟਰੀ ਨੇ ਨੰਗਰ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਿਹੜੀ ਚਾਰ ਤੇ ਪੰਜ ਜੂਨ ਦੀ ਦਰਮਿਆਨੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੱਕ ਗੋਲੇ ਚਲਦੇ ਰਹੇ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਚਹਿੰਦਾ ਗਿਆ। ਛੇ ਜੂਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲਾ ਚਲ ਵਸਿਆ। ਉੱਥੇ ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲੇ ਉਥੇ ਸੱਤ ਜੂਨ ਪਹੁੰਚੇ ਨੇ ਤੇ ਲਾਭ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਜੂਨ ਨੂੰ ਚੁੱਕੀ ਹੋ ਸਵੇਰੇ। ਭਿਡਰਾਂਵਾਲਾ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਵਾਇਰਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅੱਠ ਅਤੇ ਨੌਂ ਜੂਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸ: ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ?

ਜ: ਇਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮੌਕੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਮਿਲਟਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆ ਹਾਂ — ਜਲੰਧਰ, ਅੰਬਾਲਾ, ਡਾਊਟੀ, ਰੁੜਕੀ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਮਿਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਹਾਂ। ਸਭ ਬੰਦੇ ਪਏ ਨੇ ਅੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਉਪਰੋਂ ਠੀਕ ਹਨ ਪਰ ਗੋਡਿਆਂ ਬੱਲਿਓਂ ਉਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕ ਵੱਡੀ ਨਾਲੀ ਹੈ — ਜੇ

ਮੀਂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਕਰਮ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਰੋਤ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਵੇ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਡਰੇਨ-ਆਊਟ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲੀ ਵਿਚ ਹਰ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਫੁੱਟ ਉੱਤੇ ਇਕ ਡੂੰਘਾ ਬੱਕਸ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੈ — ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੀਲਾ ਟਾਈਪ ਐਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬੰਬ ਸੁਟਦੇ ਰਹੇ ਨੇ — ਜਿਹੜੀ ਮਿਲਟਰੀ ਐਡਵਾਈਜ਼ ਕਰਦੀ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਉੱਤੇ ਚੌਣਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਯੋਜਨਾ-ਬੱਧ ਸੀ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਜੋ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਬਹਿਰੀ ਸੋਚਦੇ ਸਾਂ, ਮੇਰੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਵੀ ਪੰਜ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ — ਭਾਅ ਜੀ, ਮਿਲਟਰੀ ਸਾਡੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ 'ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਖਲ ਹੋ ਹੋਣਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵੀ ਲੰਘ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ — ਮੈਂ ਸੁਰਮਗਤੀ ਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰੀਬ ਦਿੰਨਾਂ — ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਟੇਟ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਟਰੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲੰਘ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਉਠੋਗੇ ਤੁਸੀਂ ਲੇਟੇ ਹੋਵੋਗੇ, ਉਹ ਟੈਂਕ ਲੰਘਾ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਉਠੋਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਏਨੇ ਸਿਰਫ਼ੀ ਹੋਗੇ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹਿਲਣਾ। ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਿਲੋਗੇ। ਪਰ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਲੰਘਣਗੇ।'

ਪਰ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਜਦ ਸਾਰਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜਦ ਹਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ surrender ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ Suicidal ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਕਿ ਉਹ ਉਥੇ ਲੜ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਬੜਾ ਗਲਤ ਕਦਮ ਸੀ ਜਨਰਲ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਐਕਸਪਰਟ ਬੰਦਾ ਜੋ ਜਰਨੈਲ ਰਹਿ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇੰਡੀਅਨ ਮਿਲਟਰੀ ਦੀ ਕੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਬਹਿਰੀ ਆਖਰ ਵਕਤ ਤੱਕ ਵੀ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਆਉਣਾ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਚ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਉ। ਜਿਵੇਂ ਸੱਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਰਨ-ਵਰਤ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਅਗਨ-ਭੇਟ ਹੋਣਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਪੌਣੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ।

ਖੈਰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲਟਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਏਨਾ ਡੁਲ-ਪਰੂਫ਼ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਬਹਿਰਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਪਿਛਾਂ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨ ਬੰਦਾ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੀਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿਛਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਆਏ ਵੀ, ਵੈਜੇ ਬਹਿਰ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹੁਣ ਪਿਛਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਣਗੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਪਰਕਾਰ ਲੈ ਕੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅੱਧੇ ਮੀਲ ਉੱਤੇ ਲਕੀਰ ਲਾਈਏ ਤਾਂ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਹੋ ਤੁਸੀਂ — ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਪਿਛਾਂ ਵਾਲੇ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੁੱਠਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਇਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਕਰਦੀਉ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਾਂ ਪਰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਨਾ। ਮਿਲਟਰੀ ਦਾ ਐਕਸ਼ਨ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਪਲੈਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਬਹੁਤ ਥੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਂਡਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ — It was badly executed. ਅਸਲੀ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਾਣੀ ਬੱਥਰ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ 37, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹਥਿਆਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤ ਮਰੇ 30 ਬੱਚ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਤੇ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਕੋਲ 173 ਆਦਮੀ ਸਨ। ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਬੱਲੇ 173 ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਆਦਮੀ ਸਨ। ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ 22 ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਗਏ — ਹਰਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਬੱਲੇ — 24 ਮਰੇ ਨੇ — ਸਿਰਫ਼ 24 ਮਰੇ ਨੇ — 13 - 14 ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਹੋਏ। ਬਾਕੀ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਮਰੇ ਕੌਣ? ਇਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹਾਦਸਾ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਵਿਚ। ਜਿਹੜਾ ਗਰੁਪ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਕਲਿਆ, ਇਕ ਮਿਲਟਰੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਕਰਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਾਂ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਮਿਲਟਰੀ ਅਫਸਰ ਦੀ ਕਿਧਰੇ ਡਿਊਟੀ ਹੋਰ ਲੱਗ ਗਈ ਜਾਂ ਉਹ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ — ਇਹ ਬੰਦੇ ਸੱਤ ਜੁਨ ਨੂੰ ਨਿਕਲੇ ਦੇ ਜੁਨ ਬੰਦ ਕੀਤੇ, ਸੱਤ ਜੁਨ ਨੂੰ ਕੱਢੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਹੀ 350 ਮਰ ਗਏ।

ਸ: ਇਹ ਮੌਤਾਂ ਸਾਹ ਘੁਟੇ ਜਾਣ ਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਹੋਈਆਂ?

ਜ: ਹਾਂ suffocation ਨਾਲ। ਜੁਨ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ, ਗਰਮੀ ਨਾਲ, ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਮੈਂ ਜ਼ਾਤੀ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਈਏ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਘੜੀਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਮੇਰੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਕਿ ਉਹਦਾ ਬਾਪ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਤੇ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਘੱਲ ਕਲਾਂ (ਮੇਰੇ ਕੋਲ) ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਅੱਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। 1150 ਤੇ 1200 ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਬੱਚੇ, ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਆਦਮੀ ਮਰੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਇਕ ਚੁਲਮ ਇਹ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ 48 ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤਾਂ ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਲਾ ਵਤੀਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 17 ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸੁਟ ਵੀ ਕੀਤੇ। 550 ਔਰਤਾਂ ਗਿਰਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਨੇ। ਜੀਹਦੇ ਬਾਰੇ ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਦੀ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਥੇ ਕੁੜੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਨੇ — ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਬੱਚੀ ਦੀ ਇਕ ਕਲਾਸਿਫੇਡ ਵੀ ਸੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਜੋ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਹੀਦ ਵੱਜਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਵੀ 20 - 25 ਬੀਬੀਆਂ ਸਨ। ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲਟਰੀ ਐਕਸ਼ਨ ਥੁਰੀ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਕਸੇਕਿਊਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜੁਨ ਦੇ ਪਹਿਲੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਐਕਸ਼ਨ ਹੋਏ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਵਾਂਗਾ ਕਿ ਮਿਲਟਰੀ ਐਕਸ਼ਨ was badly executed. ਔਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਫੜੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਛ ਗਿਛ ਕੀਤੀ — ਕਿਹੜੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੋ, ਉਥੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਟਰੀ ਨੇ 20-25 ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪਾਈ। ਉਸ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਪ੍ਰਸਿਦ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਖੁਲਾਈ। ਜਨਰਲ ਤੌਰ ਤੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜਲੂਸ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਇਕੱਠੇ ਦੁਕੱਠੇ ਉੱਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 7500 ਆਦਮੀ ਫੜਿਆ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਨਟਰੀਗੇਟ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਹਾਲੀ ਤੱਕ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕੱਢਿਆ। ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਕਿਵੇਂ ਆਏ।? ਅੰਦਰ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕੀ ਸੀ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਹੈ — ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਉਪਰ — ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਲੜਾਈ ਵੀ ਸੀ — ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਕਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਰਘੂਨੰਦਨ ਭਾਟੀਏ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਰਘੂਨੰਦਨ ਭਾਟੀਏ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਬੀ. ਬੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵੀ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਮੁਰਖਤਾਈ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸੁਰਮਗਤੀ ਹੈ। — ਇਹ ਸੁਰਮਗਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਚਾਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਮਝ ਸਕਦੇ। ਐਵੇਂ ਗਲਤੀਆਂ ਉਪਰ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਸੋ ਮੇਰਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੁਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਐਕਸ਼ਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲਤ ਸਨ। ਅਤੇ ਇਹ ਉਹਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਮਿਲਟਰੀ ਐਕਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਨਿਖੇਧੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੋਈ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ

ਸ: ਇਸਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਕੀ ਕਹੇਗੇ?

ਜ: ਜੁਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਜੇ ਤੁਰਦੀ ਜਾਵੇ — ਜੁਨ, ਚਲਾਈ, ਅਗੱਸਤ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤਪ੍ਰਸਿਦੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮਿਲਟਰੀ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ। ਪੁਲੀਸ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਵੇਲੇ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਮੁੜ ਆਪਣੀ ਸਾਖ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਬਹਿਬਤਾਂ ਉਪਰ ਮੁੜ ਆਏ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨਾ, ਵਝ ਲਿਆਉਣਾ। ਫਿਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਫੜ ਦਿੱਤੇ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਟੈਨਸ਼ਨ ਫੁੱਲਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਅਗਵਾ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੇਵਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਬਚਕਾਨਾਂ ਹਰਕਤਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਹਵਾ ਵਿਚ ਗੱਲ ਹੋਗੀ ਸੀ ਕਿ ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ 'ਸਮਤਾ' ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਇਕ ਗਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਜਾਣਾ ਕਹਿਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਅ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡਾ ਮਨ ਜੋ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਉਥਲਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਠੰਡਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚੁਕਦੇ। ਪਰ ਮੈਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਦੇ ਚੁਕਣ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸਿਸਟਮ ਨਹੀਂ ਚੁਕ ਹੋਣਾ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਬੰਬਦੀ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਏਨਾਂ ਭਰੋਸਾ ਕਿਉਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਿੱਖ ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਏਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਆਮ ਸਿੱਖ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਉਸਦੀ ਬੜੀ Poor judgement ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਾਤੀ ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਸਿੱਖ ਲੋਧੇ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿੱਖ। ਉਸਨੇ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਵਾਪਸ ਲਿਆਏ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹਨ।

ਸ: ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋਗੇ?

ਜ: ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਪ੍ਰਸਿਦ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਚੀ ਕੀਤੀ। ਨੌਂ ਜੁਨ ਨੂੰ ਇਲੀ ਬੈਟ ਕਲੱਬ ਵਿਚ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਹੋਇਆ। 'SAVE PUNJAB FROM MILITARY BOOTS' ਇਹ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਰੀਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ Indian People's Front ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਆਸਾਮੀ, ਬੰਗਾਲੀ, ਆਦਿ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਭਾਸ਼ੰਦਾ ਕੀਤਾ ਇਹ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਰਾਜ ਵਿਰੁਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਸਾਮੀ ਬਹੁਤ ਸਨ ਉਸ ਵਿਚ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਟਰੀ ਕੱਢੇ ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਮਿਲਟਰੀ ਇਥੋਂ ਨਿਕਲੇ। ਉਹ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਇਹ ਇਕ ਰੀਕਾਰਡ ਹੈ। ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਬੰਬਦੀ ਸਾਂ। ਅਸੀਂ ਬੰਬਦੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਖਬਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣ ਦਿੰਦੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦਸ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੀ। ਭਾਵੇਂ ਬੰਬਦੀ ਵਿਚ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮੌਤ ਉੱਤੇ ਅਫਸੋਸ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ — ਇਸ ਨਾਲ ਐਂਟੀ-ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਧੀਆਂ ਨੇ।

ਸ: ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਰਿਆ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਦਿਓ?

ਜ: ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਜੋ ਹੱਲਾ ਗੁੱਲਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਦਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੜੀ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਗੱਲ (Calculated move) ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਵਨਵਾਦ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ। ਜਾਣੀ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਵਨਵਾਦ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਹਿੰਦੀ-ਬੋਲਟ ਵਾਲੀ ਬੋਲਟ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਕੌਮੀ ਸੋਚ ਹੈ। ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਕੀ ਸੋਚਦਾ, ਆਸਾਮ ਕੀ ਸੋਚਦਾ, ਬੰਗਾਲ ਕੀ ਸੋਚਦਾ, ਦੱਖਣ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਸੋਚਦਾ — ਇਹ ਮੇਨਸਟਰੀਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੇਨਸਟਰੀਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਟ ਵਾਲੀ ਬੋਲਟ ਕੀ ਸੋਚਦੀ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਮੰਨੋ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਖਤਰੇ ਮੈਨੂੰ ਵੱਡੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲਈ ਲੱਗਦੇ ਨੇ — ਇਕ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ, ਦੂਜਾ ਕੌਮੀ ਸ਼ਾਵਨਵਾਦ (Nationalist Chauvanisn) ਹੈ — ਇਹ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ: ਸਮੁੱਚੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿ ਇਕੱਲੀ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਟ ਵਿਚ?

ਜ: ਇਕੱਲੀ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਟ ਵਿਚ। ਦੱਖਣ ਦੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਆਪ ਬਹੁਤ ਅੱਖੇ ਨੇ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ National Hook of television ਹੈ — ਉਹ ਅੱਖ ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸ ਵਜੇ ਤੱਕ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਟੀ. ਵੀ. ਦਾ ਵਧੀਆ ਟਾਈਮ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਹਿੰਦੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੇ ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ (reaction) ਵੇਖੋਗੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਦੇਖ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ।

ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਹਾਲਤ ਹੈ — ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਰਾਜ ਦੀ ਜਾਂ ਦੂਸਰਾ ਵਤੀਰਾ ਹੈ ਸਾਮਰਾਜੀ ਵਤੀਰਾ — ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸੋਚ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਹੀ ਐਕਸ਼ਨ ਚਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਦੂਜੇ 38 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬੜੀ ਡ੍ਰਿਫਟ ਹਕੂਮਤ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ — ਉਹ ਦੀ ਵੀ Precipitation ਹੋਈ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਧਰੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਸਲੇ ਤੇ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁਲਵਾਦੀ ਵੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਇਹ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੀ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸੀ ਐਜੰਟੇਸ਼ਨ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕੁਝ ਮੰਗਾਂ ਲੈ ਕੇ — ਪਰ ਜਦ ਉਹ 'ਧਰਮ-ਯੁੱਧ' ਦੇ ਨਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਮੋਰਚੇ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਚਲਾ (Sustain) ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਫਿਰ ਇਹ ਦੋ ਬੋਝੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ — ਇਕ ਪਾਸੇ ਡੇਮੋਕਰੇਟਿਕ ਮੰਗਾਂ ਲੈ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਨ — ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਵਾਦੀ (Fundamentalist) ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰਦੇ ਨੇ।

ਤੀਸਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਸੂਰ ਬੇਸ਼ਕ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵੱਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਦੋ ਰਾਹ ਨੇ — ਇਕ ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੱਖਰਾ ਮੁਲਕ ਲੈ ਲਈਏ ਭਾਵ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ' — ਦੂਜਾ ਰਾਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਬਹਿਰੀ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਡੇਮੋਕਰੇਟਿਕ ਤਾਕਤਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦਾ ਹੱਕ ਲਈਏ।

ਜੇ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ' ਦੀ ਗੱਲ ਲਈਏ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਹਵਾ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਹਰੀਜਨ ਇਸਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨੇ — ਉਹ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹਿਰੀ ਨੇ — ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਘੜਣ ਦੇਣਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਮਿਲਟਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਇਹ ਐਕਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ — 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਬੰਬਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਐਕਸ਼ਨ — ਇਹ ਇਹ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਰਖਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਦੀ। ਵੀਹ ਤੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹੜੇ 80 ਬੰਦੇ ਮਰੇ ਨੇ ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ — ਉਸਦੇ ਪੰਜ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤਪ੍ਰਸਿਦੀ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਜਿਹੜਾ ਕਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ — ਉਹ ਫਾਸ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ, ਕਿਸੇ ਪੇਂਟਰ ਨੂੰ, ਕਿਸੇ ਗੀਤਕਾਰ ਨੂੰ — ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਦੋ ਲਾਈਨਾਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ — ਉਸਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੱਕ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ — ਤੇ ਉਹ ਅਪੀਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਵਕੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਲਜ਼ਾਮ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ — ਤੁਸੀਂ ਸਾਬਤ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਸੂਰਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪੱਜ ਦਿਤਾ। ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ, ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ., ਸੀ. ਪੀ. ਐਮ. ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਵਰਗੇ ਵੀ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਨੀ ਪਈ।

ਮੈਂ ਤੇ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹਵਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ' ਹੱਲ ਵਾਲਾ ਇਸ਼ੂ ਹੈ ਇਹ ਹੁਣ ਇਸ਼ੂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ — ਇਹ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵਾਸੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਬਣਦੀ ਪਈ ਹੈ — ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੜਦੇ, ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਰਾਏਆਮ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜਾ ਹੱਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਮੈਂ observe ਕਰਨਾ ਚਾਹਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਆਕੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ — ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ' ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ' ਦੀ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਵੀ ਚਾਹਵਾਂਗਾ ਕਿ ਕੀ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੈ, ਕਿਸ ਸੋਧ (Direction) ਵਲ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੌਣ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕਾ ਦੁਕਾ ਦਹਿਸ਼ਤਪ੍ਰਸਿਦੀ (Individual Terrorism) ਨਾਲ ਤਾਂ ਮੁਲਕ ਨਹੀਂ ਨਾ ਬਣਦੇ?

ਸ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਜੋ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ' ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ?

ਜ: ਚਲੋਂ ਇਹ ਮੈਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਗੁਪਤ (Secret) ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਜੇ ਗੁਪਤ ਵੀ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ (Functioning) ਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ ਲੱਗੇ। ਐਵੇਂ ਵਾਹੀਆਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ — ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੌਣ ਲਾਉਂਦਾ। ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਨਿਰੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਹੀ ਗਲਤੀਆਂ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੋਰਮਿਟ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੈ। ਸੱਤ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ। ਅਜੇ ਵੀ 3700 ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੈ — ਉਹ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਕਿ ਹਥਿਆਰ ਕਿਵੇਂ ਆਏ ਸਨ ਜਾਂ ਕੌਣ ਨੇ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੈ? ਹੁਣ ਜਿਹੜੇ ਐਕਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ — ਇਹ ਸਾਵਧਾਨ ਕਿ ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਬਾਬਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੀ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕਿਸਦੇ ਆਦਮੀ ਨੇ, ਇਹ ਕੌਣ ਬੰਬ ਬਣਾਉਂਦਾ? ਇਹ ਗੁਰੀਲਾ ਲੜਾਈ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹਾਨ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ, ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਹਸਤੀ ਸਨ, ਆਪਣੀ 71 ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੁ ਭੋਗ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਗਏ ਹਨ।

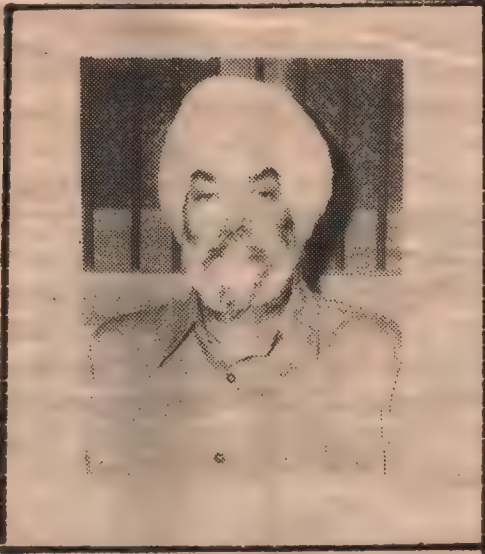
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 1914 ਨੂੰ ਲਾਇਲਪੁਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੁਚੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ (ਸ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ) ਸੱਚੇ ਤੇ ਦੀਦਾਰੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਚੇ ਆਹੁਦੇ (ਐਸ. ਡੀ. ਓ.) ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਸਾਦਗੀ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਿਆ, ਅਤੇ ਦਾਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੱਖਦੇ। ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਗੁਰਬਗਤੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਬੀ. ਏ. ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਯੂ. ਪੀ. ਚਲੇ ਗਏ। ਜਿਥੇ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਲਖਨਊ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 1941 ਵਿਚ ਐਮ. ਏ., ਐਲ. ਐਲ. ਬੀ. ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਆਪ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇਤਾ ਵੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਹੀ ਆਪਜੀ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਵਲ ਝੁਕ ਗਈਆਂ।

ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਹਿਤ ਉਪਰੰਤ ਅਸਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾ ਲਈ, ਸਗੋਂ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਟੀਚਰ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਦੇ ਲੇਕਚਰਾਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਲਗ ਗਏ। ਇਸੇ ਹੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ 1947 ਤਕ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਣਵਾਰੇ ਸਮੇਂ ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦਾ ਕੈਂਪ ਲਾਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਨਵੰਬਰ 1947 ਤਕ ਚੱਲਾ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ ਆਏ ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਣਵਾਰੇ ਦਾ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਹੋਇਆ। ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਰੋਹਤਕ ਵਿਖੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੇ ਕੈਂਪ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਸਾਹਿਤ ਧਰਵਾਸ ਦਿਤਾ ਉਪਰੰਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕੈਂਪ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਹੋਸ਼ੀਅਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਉਘੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸੱਚੀ ਤੇ ਸੁੱਚੀ ਲਗਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਨੋਬਾ ਭਾਵੇ ਤੇ ਲੋਡੀ ਮਾਊਂਟ ਬੈਟਨ ਦੇ ਨਾਉਂ ਖਾਸ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਨੈਸ਼ਨਲ ਨਿਊਜ਼ਪੇਪਰਜ਼ ਲਿਮਟਡ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ, ਤੇ ਅਪਣੀਆਂ ਕੌਮੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਜਨਰਲ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ (I.N.A.) ਵਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਫਾਰਵਰਡ ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਫਾਰਵਰਡ ਬਲਾਕ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ, ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਵਡਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਲਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਭਰ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾਂ ਝਿਜਕਦੇ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹਿਤ ਹਰ ਅਗਾਂਹਵਧੂ, ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਸ੍ਰ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਸ਼ੀਅਤ ਟੈਕਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਭਟੇ। ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਘਾੜਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਮੁੱਠ ਹੋਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਭੱਟ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਪਿੰਡ ਐਂਤੀਆਣਾ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਵਿਖੇ ਪੋਲੀਸ ਵਲੋਂ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਗਈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਈ ਬੀਬੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਈਆਂ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ

ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਡਾਹਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਦੁਖ ਤਕਲੀਫ ਨੂੰ ਨਿਵਾਰਤ ਕਾਰਨ ਘੋਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਚਲਾਈ ਲਹਿਰ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣਾ ਪਿਆ।

ਆਪ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਵਕਤਾ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜਾਦੂ ਵਾਂਗ ਅਸਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤਾਕਤ ਸੀ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਸੂਝ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਕੱਟੜ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਹਰ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਭੂਮਾਰ ਰਹਿੰਦੀ। ਅਤੇ ਕਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨੇਤਾ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਲਈ ਵੀ ਆਉਂਦੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕਈ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਕਿ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਦੱਸੋ, ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਜੀ ਕੰਮ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਮਦਰਦੀ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ।

ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਵਾਰ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਲਈ ਪਿਆਰ ਜਦੀ ਹੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਪੁਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਵੀ ਗੌਰਮਿਤ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਨਾਲ ਗਰੇਜੂਏਟ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਉਚੀ ਵਿਦਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ, ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਮਜ਼ਮੂਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਉਪਰੰਤ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕਰਦੇ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਬੱਚੇ ਪੋਸਟ ਗਰੇਜੂਏਟ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਲੜਕਾ ਡਾਕਟਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੋਹਨਤ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਖੋਜ ਦੀ ਲਗਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤਕਰੀਬਨ ਸੱਤ ਤੋਂ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਹਨ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਰੋਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਵਾਰ ਲਈ ਕੁਝ ਕੀਮਤੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਰਵਾਇਤੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ, ਆਪ ਜੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਲੋਕ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਤਾਂ ਰਸਮੀ ਹੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਘਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਸਿੱਖ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪ ਸਹਿਜਪਾਠ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰੋਤਵਾਦ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੁਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਪਾਠ ਕਰਨਾ, ਭੋਗ ਦੇ ਸਲੋਕ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਡਿਊਟੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੰਡ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਹ ਆਪ ਲਿਖ ਕੇ ਗਏ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਖੁਲੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣੀ ਕਿ ਹੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਗਰ ਵਧ ਘਟ ਕਿਹਾ ਗਿਆ

ਹੋਵੇ, ਉਸ ਲਈ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਨ।

ਆਪ ਭੋਖੀ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਕੱਟੜ ਵਿਰੁਧ ਸਨ ਜੋ ਭੋਖੀ ਲਿਵਾਸ ਪਾਕੇ ਭੁੱਲੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਗਰ ਲਾਕੇ ਪੈਰੀਂ ਹਥ ਲਵਾਉਂਦੇ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਅਧਿਕਤਾਅਕਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜੋ ਗੁਰਮਤ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਨ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਤੇ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ। ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਚੀ ਆਤਮਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਤੇ ਵਤਨ ਖਾਤਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਅਥਵਾ ਸਵੇਰ ਸ਼ਾਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਲੂਘਾਰੇ ਦਾ ਉਪਰੰਤ ਦਿਲੀ ਵਿਖੇ ਥੇ-ਕਸੂਰ ਅਤੇ ਨਿਹੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਸਾੜਣ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਨੂੰ ਥੋਕ੍ਰੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਇਆ।

ਆਪ ਜੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਉਚਾ ਸਿਰ ਕਰਕੇ ਅਥਵਾ ਗੌਰਵ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਕੇ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦਾਗੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿਟ ਲਾਹਨਤ ਵੀ ਦਿਤੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਛਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਚੜਦੀ ਕਲਾ 'ਚ ਰਹੇ। ਜ਼ਰੂਰ ਪੂਰੀ ਕਰੇ। ਪਰ ਆਖਿਰ ਵੇ ਅਪਰੇਲ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ ਹਨ। ਆਪ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਆਪਣੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ, ਤਿੰਨ ਲੜਕੇ, ਤਿੰਨ ਲੜਕੀਆਂ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਮਿਤ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ, ਰਾਏਕੋਟ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ 15 ਅਪਰੇਲ ਨੂੰ ਪਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਾਫੀ ਸਜਣਾਂ ਨੇ ਸੁਰਧਾਜਲੀਆਂ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀਆਂ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੌਮ ਪ੍ਰਤੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ। ਕੁਝ ਕੁ ਨਾਵ ਜੋ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਪਧਾਰੇ :— ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਿਜਲ, ਕਾਮਰੇਡ ਰਿਫਾਪਾਲ ਸਿੰਘ। ਸ੍ਰ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਅਸਤੀ (ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ) ਕਾਮਰੇਡ ਭਗਤ ਸਿੰਘ (ਜ. ਸੈਕਟਰੀ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ) ਸ. ਕੁੰਦਣ ਸਿੰਘ ਪਤੰਗ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ., ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਾਲਿਬ, ਸਾਬਕਾ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਜਥੇਦਾਰ ਸ਼ੰਤ ਸਿੰਘ ਗੁਜਰਪਾਨੀ, ਸ੍ਰ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਜੱਜ, ਪੰਜਾਬ ਹਾਈਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਹਸਤੀਆਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ (ਰਾਏਕੋਟ, ਲੁਧਿਆਣਾ) ਜੋ 6 ਅਪਰੇਲ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਵਲੋਂ 16 ਜੂਨ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਸਰੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਿਤਰਾਂ, ਸਜਣਾਂ ਅਥਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰਨੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ
ਸ੍ਰ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਫੋਨ: 594-4245

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਦਿੱਜ ਵੀ ਹੋਏਗਾ, ਮੇਰੀ ਹਰ ਆਸ ਤਿੜਕੇਗੀ ਮੇਰਾ ਵਿਸਵਾਸ ਹੋਏਗਾ। ਮੇਰੀ ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਲੈਣਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਗ ਫਨੀਅਰ ਨੇ, ਤੇ ਮੇਰਾ ਤੜਪਦਾ ਸੁਪਨਾ ਮੇਰੀ ਬਾਹਾਂ 'ਚ ਮੋਏਗਾ।

JIM PATTISON

PONTIAC - BUICK - CADILLAC and GMC

3434 MAIN ST. VANCOUVER, B.C.

Tel. 879-4233

1985 NEW PONTIAC LINE

Firefly, Sunburst, Acadian, T1000, Sunbird, Fiero, Firebird, Transam, Grand AM, Pontiac 6000, Bonneville & Parisienne

— BUICK LINE

Skyhawk - Skylark - Century - Regal Somerset - Regal - Lesabre - Electra Parkave.

— CADILLAC LINE

Cimmorow - Deville - Fleetwood - Eldorado - Seville
— GMC — Pick up Van — Jimmy Available 2+4 Wheel DR.

Special Special Interest Rate at Selected Models 9.9%
Interest on up to April 30th 1985 on these models only

Sunbird - Skyhawk - GMC S.15 Pick up & Jimmy

All Kind Used Car - Truck & Vanc at reasonable Price

Parlad Gill

Bus. 879 - 4233

Res. 435 - 1834

ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ 10.30 ਵਜੇ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ
4.00 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ

ਸਾ ਹਿ ਤ ਦ ਰ ਪ ਟ

ਕਹਾਣੀ

ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੱਗੇ

ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ

“ਹੁਣ ਹੋਊ ਸਾਨੂੰ ਦਾ ਭੇੜ...ਹੁਣ ਲੱਗ ਪਤਾ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਪਈ ਕਿੰਨੇ ਵੀਹੀਂ ਸੌ ਹੁੰਦੀ ਐ ਕਿ...ਆਉ ਸੁਆਦ ਹੁਣ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਪੂਛ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਦਾ...ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸ਼ਾਂਤੀ...ਮਾਰ ਲਿਆ ਸਹੁਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੇ...ਹੁਣ ਜਦ ਬਾਲੇ ਘਰ ਘਰ ਭਾਂਬੜ ਬੱਗੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਦਿਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਈ ਕਿਸ ਭਾਅ ਵਿਕਦੀ ਐ ਕਿ...”

* * *

ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਿਆਂ ਅਠਾਰਾਂ-ਵੀਹ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਕੋਲ ਦੇ ਬੇਲ ਵਾਂਗ ਇਕੋ ਤੋਰੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਉਹ ਉਪਰਾਮ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਮਨ ਆਈ ਕਿ ਹੋਂਡਮਾਸਟਰ ਨਾਲ ਗੰਢ-ਤੁਪ ਕਰਕੇ ਸੈਕੰਡ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਖਾਲੀ ਸਮੀ ਲਈ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰ ਕੇ ਵੇਖੇ। ਨਾ ਜਾਣੀਏ ਪੈਂ ਬਾਰਾਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਣ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਚਾਪੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਲਾਂ ਵਿਚ ਤੇਲ ਨਹੀਂ ਕਦੀ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੋਢਵਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ, ਕਦੀ ਕੁਲੋਕਤ ਹੋਂਡਮਾਸਟਰ ਉੱਤੇ।

ਪੈਰ...ਇਸੇ ਗਰਮ ਸਰਦ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਨੀਲੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਨਾਲ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਸਾਂਝ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਰਤਾ ਸੰਘਣੀ ਹੋ ਗਈ।

ਹੋਂਡਮਾਸਟਰ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਚਰਿਤਰ 'ਤੇ ਉੱਝ ਲਾਉਣੀ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪੇਸ਼ੇ-ਪੇਸ਼ੇ ਦੇ ਲੇਖੇ-ਜੇਥੇ ਵਿਚ ਧਾਂਦਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਜਦੋਂ ਹੋਂਡ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਨੱਕੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਖਾਨਦਾਨੀ ਗਈ। ਬੇੜੀ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਗਰਕ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਹਦੇ ਯਾਦ ਚਿੱਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

“ਨ...ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਰੱਬ ਦੇ ਮਾਂਹ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਐ। ਆਖੋ ਨ ਉਸ ਲੋਢ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਚੁੱਕੇ ਧਰਮ-ਅਮਾਨ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਦਾ ਤੁਸੀਂ ਚੁੱਕ ਲਵੋ। ਨ ਭਰ ਕਾਹਦਾ? ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਖੀ ਐ। ਭਰ ਹੋਊ ਤਾਂ ਠੱਗੀ ਠੱਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੋਊ, ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕਾਹਦਾ? ਹਾਂ...ਆਂ।” ਹੋਂਡਮਾਸਟਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਹੋਂਡਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਚੁਗਤ ਦੱਸੀ। ਹੋਂਡਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਜਚ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਸਕੂਲ ਕਮੇਟੀ ਮੋਹਰੇ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿਤੀ। ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਕੱਚੀਆਂ ਤਰੇਲੀਆਂ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਪਰ ਨੌਬਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਨਾਂ ਆਈ। ਹੋਂਡਮਾਸਟਰ ਬਹਾਲ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਹਦੀਆਂ ਬਹੁਮੁੱਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਤਰੱਕੀ ਮਿਲ ਗਈ।

ਹੋਂਡਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਖੁਝਕੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ‘ਧਰਮ-ਇਮਾਨ’ ਦਾ ਜ਼ਰਾਫ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਹਥਿਆਰ ਇਕ ਔਪ ਵਾਰ ਤਾਂ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਾਰ ਨਹੀਂ। ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਦੌੜ ਮਸੀਤ ਤੱਕ, ਉਹਨੇ ਚਿੱਟੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਗਾਂਢਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਦਾ ਸੰਯੋਗ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਪਿਛੋਂ ਮਾਸਟਰ ਦੋਹਾਂ ਕਾਕਿਆਂ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਸਮੇਤ ਆਪਣੀ ਧੀ ਕੋਲ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਉੱਜੜੇ ਹੋਏ ਯਤੀਮਖਾਨੇ ਵਰਗਾ ਲੱਗਿਆ। ਵਿਰਲੇ ਵਿਰਲੇ ਘਰ, ਟਾਵੇਂ ਟਾਵੇਂ ਲੋਕ; ਸੱਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਉੱਲੂ ਸਿੱਧਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ। ਮਾਸਟਰ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ‘ਇਥੋਂ ਨਾਲੋਂ’ ਤਾਂ ਇਡੀਆ ‘ਚ ਚੰਗੇ ਸਾਂ। ਚਲੇ ਮੌਸਮ ਸਿਆਲ ਦਾ ਸੀ — ਮੋਰਚਾ ਤਾਂ ਐਨ ਭਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਐਨੇ ਚੁੱਕ ‘ਤੇ, ਐਨੇ ਚਾੜ’ ਤੇ, ਗਰਮੇਂ ਗਰਮ ਖਬਰਾਂ, ਤੱਤੇ ਤੱਤੇ ਨਾਹਰੇ; ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਨਿੱਘ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ।’

ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਦੇ ਦਿਨ ਲੰਘਦਿਆਂ ਹੀ ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ‘ਬੀਕਾਂ’ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਗੋਭੀ, ਬੇਰੀ ਅਤੇ ਬਰੋਕਲੀ ਦੇ ਪੁੰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਦੋਂ ਸਾਲ ਭਰ ਦੇ ਅਨਇਲੋਏਮੈਂਟ-ਚੌਕਾਂ ਦੀ ਸਾਖੀ ਛਿੜਦੀ ਤਾਂ ਮਾਸਟਰ ਇਉਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪਰੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਕੋਝੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੁੱਟ ਮੂੰਹ ਲੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਸਮਾਦੀ ਹੋ ਉਹਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਆਦ ਸੁਆਦ ਕਰ ਜਾਂਦਾ।

ਦਿਨ ਪੱਧਰੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਕੋਲੀ-ਫੰਨਾ ਕੱਢੇ ਮਾਰ ਤ੍ਰੇਗੜੇ ਸਮੇਤ ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਫਾਰਮਾਂ ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਵੀ ਜ਼ੋਰਾ ਉੱਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਵੀ...

“ਮਾਸਟਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਔਧੋਂ ਵੱਧ ਖਿਲਾਰੀ ਜਾਨੈਂ, ਇੰਦਾਂ ਸਾਡੇ ਪੱਲੇ ਕੀ ਪਹੁੰ ?” ਫਾਰਮ ਦੇ ਗਭਰੂ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਝਾੜ ਪਾਈ।

‘ਮਾਸਟਰ...’ ਹੁਕਾ ਲੈ ਕੇ ਮਾਸਟਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ, “...ਸਾਰੀ ਉਮਰੇ ਜੁਆਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਅੱਜ ਤੂੰ ਆਪ ਜੁਆਕਾਂ ਕੋਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪੈ ਗਿਐ ਕਿ...ਤੇਰੀ ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਗਈ ਐ ਮਾਸਟਰ! ਆਹੀ ਬੇਰੀ ਬੋਤਣ ਨੂੰ ਆਇਆ ਸੈਂ ਤੂੰ ਇਥੇ? ...ਤੇ ਜੁਆਕ ਤੇਰੇ? ...’ ਜਦੋਂ ਸੁਰਤੀ ਜੁਆਕਾਂ ਵੱਲ ਪਰਤੀ ਤਾਂ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਰ, ਮੱਖਣ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ, ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ; ਮੀਂਹ ਦੇ ਸੀਤ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਨਿੱਚੜਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬੇਰੀ ਤੋੜਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤੇ। ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਧਾਹ ਨਿੱਕਲ ਗਈ ਪਰ ਬੋਲਿਆ ਕੁਝ ਨਾ। ਉੱਝ ਦਾ ਉੱਝ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਬੁੜ ਬੁੜ ਕਰੀ ਗਿਆ।

“ਮਾਸਟਰ! ਪਾਠ ਕੈਥਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਰ ਲਵੀਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਮ ਨਬੋੜ ਲੈ।” ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਉੱਖੜ ਗਈ। ਮਾਲਕ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਖੜਾ ਸੀ, ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ...

‘ਬੀਕਾਂ’ ਬਣਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮਾਸਟਰ ਹੋਰੀ ਮੁੜ ਪੀ ਕੋਲ ਆ ਡੇਰੇ ਲਾਏ ਤਾਂ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਵਿਚ ਸਾਹ ਆਇਆ। ਤੇ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਅਨਇਲਾਇਮੈਂਟ ਦੇ ਚਾਰ

ਚੈੱਕ ਪੱਕੇ ਹੋਏ ਅੰਬਾਂ ਵਾਂਗ ਟਪਕ ਕੇ ਲੈਂਟਰ ਬਕਸ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕ ਅਤੇ ਵੀਰਾਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮੁੜ ਕੇ ਬਹਾਰ ਆ ਗਈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਗਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਫਾਰਮ ਮੇਲੀ ਮਿਲ ਪੈਂਦਾ। ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਫੋਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਾਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀਆਂ। ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਚੰਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਸਤਰੰਗੇ ਲਾਰਿਆਂ ਦੀ ਲੜੀ। ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਿਤਿਉਂ ਨੀਲੀਆਂ ਅਤੇ ਚਿੱਟੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਦੇ ਭੇੜ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਿੱਕਲ ਤੁਰਦੀ। ਜਿਹੜਾ ਚਿੱਟੀ ਪੱਗ ਦਾ ਹਮੀ ਹੁੰਦਾ, ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਉਂਦਾ, ਨੀਲੀ ਪੱਗ ਦਾ ਹਮੀ ਸੌ ਕੋਹ ਦਾ ਫੇਰ ਪਾ ਕੇ ਵੀ ਆ ਮਿਲਦਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਅਕਾਲੀ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਸੇਕ ਹੁਣ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜੜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਰਮ ਅਤੇ ਗਰਮ ਖਿਆਲੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੋਤਲੀ ਜਹੀ ਪਈ ਹੋਈ ਲਕੀਰ ਹੁਣ ਉੱਘੜ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ। ਨਰਮ-ਖਿਆਲੀਏ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ — ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਗਰਮ-ਖਿਆਲੀਏ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ — ਸਾਥੇ ਹੁਣ ਹੋਰ ਵੰਡਰ ਨਹੀਂ ਕੁਢਵਾ ਹੋਣਾ। ਮੰਜ਼ਲ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਣੀ ਹੈ — ‘ਅੜੇ ਸੋ ਝੜੇ’ ਬਿਨਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ।

ਮੁਲਕ ਤਾਜ਼ੇ ਤਾਜ਼ੇ ਆਏ ਇਕ ਨੇਤਾ ਨੇ ਇਕ ਐਤਵਾਰ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਭਰਮਾਉ ਭਾਸ਼ਨ ਭਾੜਿਆ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਮੁਹਾਰੇ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਬੇਬਰਾ ਘੁਟ ਘੁਟ ਕੇ ਜੇਬ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਪਰ ਚਿੰਤਕ ਵਾਹ ਨਾ ਗਈ। ਰੀਸੇ ਰੀਸੇ ਸੋ ਭਾਲਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਪਰ ਸੋ ਭਾਲਰ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਗਿਆ ਇਧਰ ਕਲੇਸ਼ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਵੜਿਆ। “ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾ ਕੇ ਦਾਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਐ, ਘਰ ਗਸ਼ਟ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਨਾਂ ਬੇਹ ਨੀਂ।” ਤੱਤਾ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਮਾਸਟਰ ਦਾ ਜਵਾਬੀ ਭੜਾਸ ਕੱਢ ਗਿਆ “ਬੇਸਮਿੱਟ ਕਰਾਏ ‘ਤੇ ਚਾੜ੍ਹਾਓ ਹੋਵੇ, ਸੁੱਕਾ-ਪੁੱਕਾ ਚਾਰ ਸੌ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਨੀ ਗਿਆ ਬਿਲ-ਬੱਤੀਆਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਂਦੇ ਐ ਕਿਸੇ ਕੰਜਰ ਨੇ, ਗੁਰਮਤੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋੜਾਂ ਚਾੜ੍ਹੀ ਲੱਖਦੇ ਐ। ਜਾਣੋਂ ਜਿੰਦਾਂ ਬਈ ਆਪਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਈ ਜੰਮੇ ਆਂ।”

ਮਾਸਟਰ ਅਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਖੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭੋਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੋਹਰੀਆਂ ਨਾਲ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਹਨੂੰ ਠਰਕ ਜਿਹਾ ਸੀ। ਕਦੀ ਵਾਰ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਕਥਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਾਧੇ ਪੀਏ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਹੁੰਦੀ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਫੁੱਘੀ ਰਾਤ ਗਈ ਮਾਸਟਰ ਘਰ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨੇ ਉਹਦੇ ਖਾਨੇ ਪਾਈ — “ਜੱਗ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਐ ਪਈ ਮਾਪੇ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਆਏ ਐ। ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਉਲਟੀ ਗੰਗਾ ਵਗਾਈ ਤੁਰੇ ਜਾਨੇ ਐਂ। ਕੁਝ ਸੋਚਣਾ ਬਣਦਾ ਐ — ਇਹ ਨਿਰਾ ਕੰਜਰਪੁਟਾ ਹੁੰਦਾ ਐ, ਕੰਜਰਪੁਟਾ।” ਸ਼ਬਦ ‘ਕੰਜਰਪੁਟਾ’ ਉੱਤੇ ਦੋਵੇਂ ਵਾਰ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨੇ ਜ਼ਰਾ ਵਧੇਰੇ ਚੋਰ ਦਿਤਾ। ਸਾਂ ਦਿਹਾੜੀ ਕਿਹੜੀ ਪਰਲੇ ਆ ਗਈ, ਮਾਸਟਰ ਖੁੱਝ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨੇ ਤੌੜੀ ਤੋਂ ਕੱਪੜ ਚੁਕਿਆ, ਮਾਸਟਰ ਭੜਕ ਪਿਆ, “ਜ ਸੁਣ...ਜੋ ਟੋਟੂ ਭਾੜ ਕਰਨਾ ਐ ਤਾਂ ਕੁਝਮਾਂ ਨਾਲ ਈ ਕਰਨਾ ਐ? ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੇਸਮਿੱਟ ਨਾ ਲੱਭੂ?...ਨਾਲੇ ਸਹੁਰੀ ਦੇ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਹੋਊ ਪਰ ਕੰਜਰ ਕੋਟ ਹੁੰਦੇ ਐ ਕਿ।”

“ਹੋਲੀ ਬੋਲੇ, ਉਪਰ ਸੁਣ ਲਊ ਤਾਂ ਰਾਤ ਕਿੰਦਾਂ ਕੱਢਾਂਗੇ ਆਪਾਂ...ਜੁਆਈਆਂ-ਭਾਈਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਗਾੜੀਦੀ।” ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨੇ ਵਾਸਤਾ ਪਾਇਆ।

“ਮੈਂ ਬਗਾੜਦਾਂ ਕੰਜਰ ਨਾਲ? ਸਹੁਰੀ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੰਜਰ ਦੱਸਦਾ ਐ ਕਿ...।” ਮਾਸਟਰ ਦਾ ਪਾਰਾ ਉਪਰਲੇ ਖਾਨੇ ਤੱਕ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੱਖਣ ਨੇ ਆ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਾਇਆ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਅਮਨਾ ਚੰਨ ਹੋਇਆ।

ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਬੇਸਮਿੱਟ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਖਰਚਾ ਭਾਵੇਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਸੌ ਵਧ ਗਿਆ ਪਰ ਮਾਸਟਰ ਫਿਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿਚ ਡੱਕਾ ਡਾਹੁਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਾਲਕ ਮਕਾਨ ਦੇ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਇਡੀਆ ਚਲੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਰਾਹ ਹੋਰ ਵੀ ਮੋਕਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਸਵੱਖਤੇ ਹੀ ‘ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ! ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲੋ!!!’ ਦੇ ਆਵਾਜ਼ੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਰਾਤ ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਤੇ ਠੱਕ ਠੱਕ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਲਾਗੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਫੜਕਣ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਰਮੁੱਖ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਸਿਪਾਹ-ਸਿਲਾਹ ਸੀ। ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਕਾਰਣ, ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਝਗੜੇ ਜਾਂ ਬਿਜਲੀ ਸੰਕਟ ਦੇ ਮੁਲ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਵਿੱਦਵਤਾ ਦੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਚੜ੍ਹਤ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖੀ।

ਉੱਧਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗਾਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਇਧਰ ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਲਾਵਾ ਉਗਲਿਆ: “ਹੁਣ ਹੋਊ ਸਾਨੂੰ ਦਾ ਭੇੜ..., ਹੁਣ ਲੱਗ ਪਤਾ ਦਿਲੀ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਪਈ ਕਿੰਨੇ ਵੀਹੀਂ ਸੌ ਹੁੰਦੀ ਐ ਕਿ...ਆਉ ਸੁਆਦ ਹੁਣ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਪੂਛ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਦਾ...ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸ਼ਾਂਤੀ...ਮਾਰ ਲਿਆ ਸਹੁਰੀ ਨੇ...ਹੁਣ ਜਦ ਬਾਲੇ ਘਰ ਘਰ ਭਾਂਬੜ ਬੱਗੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਦਿਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਈ ਕਿਸ ਭਾਅ ਵਿਕਦੀ ਐ ਕਿ...”

ਘਰ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਭਰੀ ਪੀਤੀ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਗਲ ਪੈ ਗਈ, “ਮਖਿਆ ਮੱਖਣ ਦੇ ਬਾਪੂ, ਤੂੰ ਲੀਡਰ ਕਾਹਦਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਜਮਾਂ ਈ ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਗਈ ਐ। ਘਰ ਘਰ ਭਾਂਬੜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਐਂ, ਕੁਝ ਹੋਸ਼ ਕਰ ਮਿਹਰ ਦੇ ਘਰ ਆ। ਪੁੱਤ ਮਰਨਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ, ਤੇਰਾ ਕੀ ਜਾਣਾ?”

“ਕਮਲੀਏ, ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਬਗੈਰ ਵੀ ਕਦੇ ਕੌਮਾਂ ਜੀਂਦੀਆਂ?”

“ਤੂੰ ਆਪ ਜਾਹ ਤਾਂ...ਦੇਹ ਕੁਰਬਾਨੀ...ਉਥੋਂ ਈ ਆਇਆ ਐਂ, ਕਿਹੜੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ ਸੀ ਤੂੰ ਉਥੇ? ਕਦੇ ਖਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣੀ ਅਖਬਾਰ ਸਾਰਖੀ ਤਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦੀ ਨ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੇਨੂੰ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਹੋਸ਼...” ਗੱਲ ਅਜੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਹਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਤੇ ਠੱਕ ਠੱਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਮਾਸਟਰ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਮੋਹਰੇ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਚਲਾ ਗਿਆ।

“ਕਿਉਂ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ, ਮੁਲਖ ਮੋਰਚਾ ਗਰਮ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਐ, ਤੁਸੀਂ ਠੰਢੇ ਪੈਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਓ?” ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਇਕ ਚੁਨੀਅਰ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਮਾਸਟਰ ‘ਤੇ ਟੋਟਕਾ ਭਾੜਿਆ।

“ਨਾ, ਨਾ ਭਰਾਵੇ, ਇੰਦਾਂ ਦੀ ਭੋਰਾ ਗੱਲ ਨੀ...ਮੱਕਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਭਿੜ੍ਹੇ ਕਿ..., ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ।

“ਮੱਕਾ ਤਾਂ ਆ ਗਿਆ ਸਮਝੋ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਐ ਕਿ ਇਕ ਜੱਥਾ ਇਥੋਂ ਮੁਲਕ ਭੇਜਣਾ ਐ...ਉਹਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ...”

“ਮੈਨੂੰ ਭੋਰਾ ਮਾਸਾ ਸੋਚਣ ਤਾਂ ਦਿਉ।”

“ਸੋਚਿਆਂ ਸੋਚ ਨਾ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖਵਾਰ...”

“ਉਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਐ ਗੁਰਮੁਖੇ... ਪਰ ਪਿੱਛੇ ਟੱਬਰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਕਿ...”

“ਉਹਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਐ। ਜਿੰਨੇ ਪੇਸ਼ੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੈੱਕ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਐ, ਉਨੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇਉ।”

“ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਜ਼ਰ ਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਿ...ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਣੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਈ ਐ ਪਈ ਪਾਪੀ ਪੇਟ...ਨਾਲੇ ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪੰਥ ਦੇ ਲੇਖੇ...”

“ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ...ਸਾ ਸਰੀ ਅਕਾਲ...”

“ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ..., ਸਾ ਸਰੀ...”

“ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ...”

“ਬੋਲੇ ਸੋ...”

“ਬੋਲੇ...”

ਜੇਕਾਰਿਆ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਇਡੀਆ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜੱਥੇ ਦਾ ਜੱਥੇਦਾਰ ਬਾਪ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਚਾਰ ਸੰਗਰਾਏ ਦੇ ਮੇਲੇ ਜਿੰਨੀ ਰੋਟਕ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਅੰਦਰ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਬੁੜਬੁੜ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ: “ਅਜੇ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਭੇਨੀਆਂ ਬਾਰੀਆਂ ਪੁਆ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ...ਇਹ ਹੋਰ ਭੇਨਵਾਊ। ਮੋਰਚਾ ਖਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਮੁਲਖ ਲੱਗਾ ਐ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਰਿਆਂ ਨੇ ਤੜਬੂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪਾਇਆ ਐ। ਇਕ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਐ, ਦੋ ਆ ਜਾਂਦੇ ਐ। ਦੋ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਐ, ਚਾਰ ਹੋਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਐ, ਜਾਣੋਂ ਇਹ ਕੋਈ ਘਰ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਦਾਣਾ-ਮੰਡੀ ਵਾਲਾ ਹੋਟਲ ਹੋਵੇ...” ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁਝ ਕੁਝ ਅਜੇ ਸਮਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਮੋਹਰੀ ਸਾਰੀ ਭੀੜ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਲਏ। ਮਾਸਟਰ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ! ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਦੇ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ, ਇਕ ਉਤਰਦੀ।

‘ਜਿੰਦਾਬਾਦ-ਮੁਰਦਾਬਾਦ’ ਕਰਵਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਫੁੱਘੀ ਰਾਤ ਗਈ ਮਾਸਟਰ ਘਰ ਪਰਤਿਆ, ਉਹਨੇ ਆਹਿਸਤਾ ਆਹਿਸਤਾ ਜੇਦਰਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਕਬੂਤਰ ਵਾਂਗ ਪੋਲੇ ਪੋਲੇ ਪੈਰ ਪੁੱਟਦਾ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਿਆ। ਅੱਗਿਉਂ ਬੇਰਨੀ ਵਾਂਗ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਉਹਦੇ ‘ਤੇ ਆ ਪਈ “ਮੈਂ ਖਿਆ ਇਹ ਕੀ ਲੋਢਣ ਫੜ ਨਾਏ ਲੀਡਰ-ਲੋਕ ਜੀ! ਅੱਕੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਪਲਾਹੀ ਉਤਰਦੇ ਓ। ਜੁਆਕ ਪਾਲਣੇ ਐ ਜਾ ਦਿਲੀ ਦੱਖਣ ਗਾਹੁਣਾ ਐਂ?”

“ਕੁਝ ਹੋਸ਼ ਕਰ ਕਰਤਾਰ ਕੁਰੇ...ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਆਪ ਨਹੀਂ ਪੁੱਟੀਦੀ ਕਿ...ਮਾਂ ਨੇ ਨਾਂ ਰੱਖਿਆ ‘ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ’...ਕਰਤਾਰ! ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ!! ਤੂੰ ਹੋਗੀ ਨਿਰੀ ਬੇਕਾਰ...ਜਿਹੜੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਮੈਂ ਚੱਲਦਾ ਵਾਂ ਤੇਰੇ ਖਾਨੇ ਇਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਕਿ...”

“ਕਿਹੜੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲਦੇ ਓ ਤੁਸੀਂ ਲੀਡਰ ਲੋਕ ਜੀ? ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਬਚਨ-ਬਲਾਸ਼ ਕਰੋ।” ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਅੰਦਰੋਂ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਤਪ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਕਿਰਾਇਆ ਕਮੇਟੀ ਦਾ... ਸਾਰਾ ਨਿੱਕੜ-ਸੁੱਕੜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ! ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀਕਾਂ ਅਨ-ਇਪਲਾਇਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਬਚੀਆਂ, ਆਪਾਂ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਲੈ ਲੈਣੀਆਂ...ਹਿਗ ਲਗੇ ਨਾ ਫਟਕੜੀ ਕਿ...”

“ਖਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਲੀਡਰ-ਲੋਕ ਜੀ? ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਲਈ ਬੀਕਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਥਾਂ ਮੇਰਾ...”

“ਤੁਹਾਡਾ ਮਗਜ਼ ਤਾਂ ਮੁਫਤਖੋਰੀ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਐ। ਕੁਝ ਸੋਚਣ ਜੋਗੇ ਕਿਥੋਂ ਰਹਿ ਗਏ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ...ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਣੋ ਪੈ ਗਈ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਸਿਆਪੇ...”

‘ਕੜੱਕ...ਕੜੱਕ...ਕੜੱਕ’ ਅਜੇ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਇੰਦਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਪੱਥਰ, ਬਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਭੰਨ ਕੇ ਕਿਚਨ ਵਿਚ ਆ ਡਿੱਗੇ। ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਕੰਕਰਾਂ ਫਰਸ਼ ‘ਤੇ ਖਿਲਰ ਗਈਆਂ। ਬਾਹਰੋਂ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਸਹਿਮ ਗਈ। ਫਿਰ ਹੌਸਲਾ ਕਰਕੇ ਉਠੀ। ਮੱਖਣ ਅਤੇ ਸੁਲੱਖਣ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ। ਕਿਚਨ ਵਿਚੋਂ ਗੈਸ ਦੀ ਬੋਮ ਆਉਣ ਲੱਗੀ। ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ— ਮੂੰਹ-ਸਿਰ ਲਪੇਟੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਲਦੀ ਤੀਲੀ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਮਾਸਟਰ ਚੀਕਿਆ, “ਦੋੜੇ ਉਏ...ਭੱਜੇ ਉਏ...ਮਾਰੇ ਜਾਵਾਂਗੇ...ਫੂਕੇ ਜਾਵਾਂਗੇ...ਦੋੜੇ ਦੋੜੇ ਇਥੋਂ ਦੋੜੇ...” ਚਾਰੇ ਜਣੇ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮੋਹਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੱਕ ਆ ਗਏ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਮੱਖਣ ਪਿਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਦੌੜਿਆ। ਉਹਦੀ ਹੱਥੀ ਵੀ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨੱਪੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅੱਗ ਕਿਚਨ ਤੋਂ ਫੈਲ ਕੇ ਲਾਡਰੀ ਰੂਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਅੱਖਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੁੰਦੇ ਕਾਰਣ ਦਿਖਾਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਫੌਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸੁਲੱਖਣ ਬਾਰੀ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਲਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਇਕ ਬੰਦਾ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ: “ਜਦੋਂ ਦੇ ਇਹ ‘ਗਾਡੋਮ ਹਿੰਦੂ’ ਇਸ਼ ਏਗੀਏ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਜੀਣਾ ਮੁਹਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਐ। ਹੁਣ ਵੱਢ ਹੋਊ ਫਾਹਾ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਟੈਂ ਟੈਂ ਦਾ।” ਸੁਲੱਖਣ ਨੇ ਫਿਰ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸ ਰਿਹਾ।

“ਓ ਮਾਂ ਮਰ ਗਿਆ...” ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਸੁਲੱਖਣ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਚੀਕ ਨਿੱਕਲੀ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 14 ਤੇ)

(ਪੰਨਾ 13 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਬਾਹਰੋਂ ਮਾਰੀ ਗਈ ਇੱਟ ਨਾਲ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਕੰਕਰਾਂ ਉਹਦੇ ਪੂਰੇ ਚਿਹਰੇ ਵਿਚ ਧਮਕਾਈਆਂ ਸਨ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਪੀੜ ਉਹਦੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ।

“ਲੈਟਸ ਗੋ” ਆਖ ਕੇ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ ਭੱਜ ਤੁਰੇ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਮਖਣ ਮਗਰ ਦੌੜਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਾਹ ਨਾ ਦਿਤੀ। ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਸੁਲੱਖਣ ਨੂੰ ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਾਰਨ ਲੱਗੇ।

“ਪੁੱਤ, ਕਾਹਲੀ ਨਾ ਕਰ...ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ, ਦੇਖ ਕੇ...” ਪੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਕੰਬੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਮਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਦੱਸਦਾ ਨਹੀਂ।”

“ਓ ਮੇਰਿਆ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇ...” ਸੁਲੱਖਣ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦਿੰਦੀ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਆਪ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ‘ਧੜਮ’ ਕਰਦੀ ਡਿਗ ਪਈ, “ਜਿੰਨਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ... ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੱਖ ਨਾ ਰਹੇ...”

“ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਜਰਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਤਾਰ ਕੁਰੇ ਆਪਾਂ ਕੀ ਬਿਗਾੜਿਆ ਸੀਗਾ?” ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਖੁਬਕ ਸੰਘੀ ਵਿਚੋਂ ਭਰੜਾਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਿੱਕਲੀ।

“ਜਿੰਨਾ ਦੇ ਘਰੀਂ ਭਾਬੜ ਬਾਲਣ ਦੇ ਤੂੰ ਬਾਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਫਿਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇਰਾ ਕੀ ਬਿਗਾੜਿਆ?”

ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨਿੱਕਲ ਗਈ। ਉਤਰ ਕੋਈ ਨਾ ਅਹੁੜਿਆ। “ਸੱਚੇ ਪਾ-ਸ਼ਾਹ! ਆਉਂਦੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ‘ਖੰਡ-ਪਾਠ ਕਰਾਓ’, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ਦਾ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।” ਆਖ ਉਹ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਆਈ ਤਰੇਲੀ ਪੁੱਥਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਰਾਤ ਹੈ

ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ

ਸੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹਲੁਟ ਕੇ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਰਾਤ ਹੈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਫਿਟ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਟਾਈਮ ਬੰਬ ਨਿੱਕਲ ਆਉ ਘਰਾਂ ਚੋਂ ਗੁਰੀਲਾ ਟੁਕੜੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ

ਲੁੱਟ ਦੇ ਕਿਲੇ ਢਾਉਣ ਦੀ ਰਾਤ ਹੈ

ਖਪ ਗਈਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਦਿਲੀ ਦੇ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਤੇ ਕਿਰਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਉਣ ਦੀ ਰਾਤ ਹੈ।

‘ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ’ ਦੇ ਚੰਦੇ ਦਾ ਫਾਰਮ

SUBSCRIPTION FORM

To

The Canada Darpan
P.O.Box. 67344, STN. 'O'
VANCOUVER, B.C.
CANADA V5W 3T1

Phone (604)321-6360

I am enclosing a ☐ cheque ☐ M.O. ☐ Draft as my Subscription for the year(s)..... I may be sent the newspaper at the following address:

Name.....
Address.....
City.....
Province.....
Postal code.....
PHONE.....

One Year .....20 dollars
Two Year .....35 dollars
Three year .....50 dollars
Life membership.....200 dollars
ASIA.....80 dollars(a year)
U.S.A. ....25 dollars(a year)
Europe .....80 dollars(a year)
Africa .....80 dollars(a year)

ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ

ਖਬਰਦਾਰ! ਜਾਗਦੇ ਰਹਿਣਾ ਬਣੀ ਉਹ!

ਨੀਂਦ ਦਾ ਅਰਥ ਮੌਤ ਹੈ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ!

ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ

ਆਦਿ ਯੁੱਗਾਂ ਦਾ ਪਾਗਲ ਦਿਉ

ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ “ਆਦਮ ਕੋ -ਆਦਮ ਕੋ”

ਕਰਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਦੀਮਾਗ ਦੇ ਜੰਗਲੀ

ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ!

ਰਾਜ ਪੰਡਤਾ ਤੇ ਸੱਤਾਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਉਹਦੀ ਲਈ ਬੀਜਾਈ ਕੀਤੀ

ਹੈ ਵਹਿਸ਼ੀਪੁਣੇ ਦੀ

ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ!

ਤੇ ਉਹ ਹੁਣ ਕਿਤਿਉਂ ਵੀ ਉਠ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੁੱਕਰੋਂ

ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚੋਂ

ਗਰਬ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਦੇ ਉਹਲਿਉਂ

ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਆਂਢੀ

ਗੁਆਂਢੋਂ ਉਠੀ ਡਾਇਟ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਸੱਤ ਘਰ ਛੱਡ ਲੈਂਦੀ ਹੈ

ਪਰ ਉਹ ਕੋਈ ਘਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇਗਾ

ਜੋ ਉੱਠ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਨੇਰੀ ਨੁੱਕਰੋਂ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਉੱਘਲਾ ਰਹੇ ਸਿਰ ਵਿਚੋਂ

ਜਾਗਦੇ ਰਹਿਣਾ ਬਣੀ ਉਹ

ਨੀਂਦ ਦਾ ਅਰਥ ਪਰਲੋਂ ਹੈ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ!

ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੌਂ ਰਹੇ ਸਿਰਾਂ ਦੀ

ਜੋ ਨੀਂਦ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਠਾ ਕੇ

ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਭਰਮ-ਵਿਚ

ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਚਲੇ ਗਏ

ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ

ਉੱਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਗਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ

ਤੇ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਜੋ ਖਬਰਦਾਰ ਨਹੀਂ

ਉਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਾਪ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ

ਗੀਗਨ ਦੇ ਕੁੱਛੜ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠੇ ਨੇ

ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਜਾਗ ਰਿਹਾ ਕਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉਤੇ

ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਚਪੇੜ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਇਸ ਉਮੀਦ ਵਿਚ

ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਬੰਦ ਔਖਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣ!

ਜਾਗਦੇ ਰਹਿਣਾ ਬਣੀ ਉਹ

ਨੀਂਦ ਦਾ ਅਰਥ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਹੈ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ!

ਪਾਸਕਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸੁਭਾਵਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ’, ਤੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਦਇਆ ਅਸਲ ਵਿਚ ਨਫਰਤ ਦਾ ਹੀ ਦੁਜਾ ਰੂਪ ਹਨ।

ਇੰਦਰਾ ਮਾਰਕਾ ਸਰਕਾਰੀ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਪਰਵਾਨਾ ਸਮੇਤ ਸਾੜੇ ਗਏ ਘਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਭਿਡਾਂ ਮਾਰਕਾ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਘੇਰੀ ਗਈ ਬੱਸ ਲਾਲੇ ਦਾ ਖੂਨ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਫੁੱਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮਲਕ ਭਾਰੀ ਨੇ ਸਿਖ ਲਈ ਹੈ ਜਾਚ ਫੁੱਲੇ ਲਹੂ ਨੂੰ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਬੀੜ ਉਹਲੇ ਵਧਾਣ ਦੀ ਤੇ ਗੀਤਾ ਉਪਰ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤੇ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਰ ਜਾਣ ਦੀ! ਅੰਗਰੇਜ਼ੀਬ ਜੰਜੂ ਪਹਿਨੇਗਾ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਬਾਬਰ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਖੰਜ ਕੱਕਾਰ

ਈਸਾ ਵਾਗ ਦਏਗਾ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਮਾਮਲਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਗੜਬੜ ਨੇ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ! ਗਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਤੇ ਬੀੜੀਆਂ ਦੇ ਬੰਡਲ ਐਟਮ-ਬੰਬ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਖਬਰਦਾਰ ਜਾਗਦੇ ਰਹਿਣਾ ਬਣੀ ਉਹ ਸੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤੀਜਾ ਮਹਾਂ ਲੁੱਪ ਹੈ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ!

ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਮੰਦਰ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਭੰਗਰਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਜਿਥੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂਪੁਣੇ ਦੇ ਧਰਮ-ਮਾਰਕਾ ਨਸ਼ੀਲੇ ਟੀਕੇ ਲੱਗ ਰਹੇ ਨੇ! ਏਸੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਗਰਕ ਹਨ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਹੀ ਮੋਰ ਭੰਨਣ ਨੂੰ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਗਾਲ਼ਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਸਾਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਆਣ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਉਸੇ ਬਹੁਰੂਪੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਰੂਪ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਜਗਦੇ ਸੀਸ ਨੂੰ ਭੁਝਾਉਣ ਲਈ ਮੇਥੋਂ ਮੇਰੀ ਬਾਗੀ ਕਲਮ ਖੋਹਣ ਲਈ ਕਈ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪੇਸ਼ ਪੈਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ! ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਰੋਅ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਆਏ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਮੌਤ ਉਪਰ! ਖਬਰਦਾਰ ਜਾਗਦੇ ਰਹਿਣਾ ਬਣੀਉਹ ਨੀਂਦ ਦਾ ਅਰਥ ਐਸੀ ਹੀ ਮੌਤ ਮਰਨਾ ਹੈ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ!

ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ

ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਬਰਾਉਣ ਦੀ ਰਾਤ ਹੈ (ਪਹਿਲੇ ਕਾਲਮ ਵਿਚ)

ਕਰਤਾਰ ਫੋਟੋ ਸਟੂਡੀਓ

1 HOUR PHOTO SERVICE
KARTAR PHOTO STUDIO

6660 MAIN STREET, (at 51st Ave.)
VANCOUVER, B.C.

We Do Passport, 5 Mins.
Service, Portrait Photos &
Weddings

Ph. 321-7020

FRIENDS AUTO BODY & PAINTING LTD.

5605 BYRNE RD. BURNABY, B.C.

Burnaby Auto Auction Building

PH. 430-4233

- ☐ I. C. B. C. JOB
- ☐ FREE ESTIMATES
- ☐ FREE COURTESY CAR
- ☐ RUST REPAIRS
- ☐ FIBRE GLASS OR CUT OUT WORK

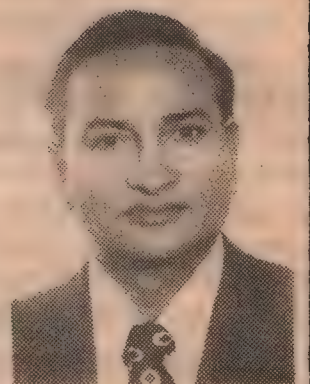

YOU NEVER KNOW

VISIT OR CALL

UNLESS YOU TRY

15 Years Experienced People

MR. GURU

ਮੁੱਖਤਮ

ਪਿਆਰੇ ਸ਼ਿਪਾਦਕ ਜੀ,
ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਨ' ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਲਾਘਾ ਯੋਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਏਥੇ ਸਾਡੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਮਿਲਵਰਤਨ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੜੀਆਂ ਸੰਤੁਲਤ ਖਬਰਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਖਬਰ ਨੂੰ ਸਜੀਦਾ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਪਰਚੇ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਸਦਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇਲਿਖਣ ਬੋਲਣ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਦੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰੋਸ ਸਟੇਜ ਦੀ ਸਟੇਜ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਕੇ ਮੀਟਿੰਗ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਅਖੌਤੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਪੇ ਬਣੇ ਬੁਲਾਰੇ, ਜੋ ਮੂੰਹ ਆਇਆ ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਆਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੁੱਨਾ ਕੰਮ ਕਰ ਬੈਠੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੀਡੀਏ ਵਿਚ ਛੱਜ ਵਾਂਗ ਛੱਟ ਹੋਏ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਊ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਦਾ ਦਿਤਾ। ਜੋ ਲੋਕ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਟੇਜ ਤੇ ਤਾਂ ਬੋਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਆਪਣੀ ਤੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਅਕਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਡੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੋਪ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਵੱਡੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਆਪੇ ਹੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਬਾਪ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉੱਜਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਇਕ ਬਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਚੁੱਪ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਜਲ ਦੀ ਗੱਲ ਦਰੁਸਤ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੁੱਪ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਾਂ ਆਖੇ ਕਿ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਏਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਉਪਰ ਭਾਈ ਗੁੱਸੇ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਪਿਛਲੀ ਦਿੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲ ਦੇਈ ਰੱਖੀ, ਫਿਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਵੱਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੱਕ ਦੀ ਨੱਬਤ ਲੈ ਆਈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਭੁੰਨ ਦਿਤਾ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਸ ਚੁਨ ਨੂੰ 15-20 ਹਜ਼ਾਰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਰੋਸ ਜਲੂਸ ਕੱਢਿਆ। ਪਰ ਉਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਉਸ ਵੱਜੀ ਹਰਕਤ ਦੀ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। ਪਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁਵਾਲ ਹੈ ਅੱਜ ਚੁੱਪ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦਾ। ਸਾਡੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ 'ਚੁੱਪ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ' ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਹਨ ਐਲੀਵਰ ਵਿਚ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 450 ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕ ਗਏ। ਹੁਣ ਜੋ ਮਈ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਐਂਡ ਮੀਟਿੰਗ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਛੇ ਜਾਂ ਸੱਤ ਲੋਕ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬੱਸਾਂ ਉਪਰ ਮੁਹ ਮੁਲਾਜ਼ਿਮਾਂ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕੇ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਦਿਲਚਸਪੀ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਇਥੋਂ

ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੇ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਘਟ ਲੋਕ ਨਾਲ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੈਨਕੂਵਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਇਸ ਖਿੱਸਾਲ ਦੇ 5-7 ਸੌ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਜੋ ਕਰਘੋੜੇ ਵਾਲੀਆਂ ਐਨਕਾਂ ਲਾਹ ਕੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਗੁਰਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੇ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਮਹਾਨ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾ ਦੇ ਹੀ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਤਾਂ "ਸਿਰਫ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਸ਼ੂ" ਉਪਰ ਨਿਰੋਲ ਵੱਖਵਾਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਨੂੰ ਪਰਖ ਦੇਖਣਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨੁਰਾ ਵੇਇਆ ਤਾਂ ਮੁੱਕਣਾ ਨਹੀਂ

ਆਪ ਦਾ ਇਕ ਪਾਠਕ
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਪਵਿਤਰਤਾ ਕੌਣ ਬਹਾਲ ਕਰੇ?

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਖਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਕੇ ਹੋਸ਼ ਗਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖ਼ੀਦੇ ਹੋਏ ਲੀਡਰਾਂ ਮਗਰ ਛੇਤੀ ਲਗ ਜਾਣਾ। ਅਸੀਂ ਇਹੀ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਜੋਂ ਤੇ ਟੈਂਕਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਉਪਰ ਹਮਲੇ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਵਿਤਰਤਾ ਭੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦ ਸਿੱਖ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬਾਪੇ ਗਏ ਲੀਡਰਾਂ ਮਗਰ ਲਗ ਕੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਾਈਆਂ ਕਰਨ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ ਕਿਸ ਸਿਰ? ਕੀ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਮੁੱਠ ਤੋੜ ਨਾਲ ਪਵਿਤਰਤਾ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ? ਜੋ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਜੇਸ਼ ਉਭਾਰ ਕੇ ਘਰੋਗੀ ਜੰਗ ਕਰਨ, ਕੀ ਅਜੇਹੇ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪੰਥ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਧੜਾ ਧੜ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲੀਡਰੀ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਚਲੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਚ ਉਤੇ ਕੌਣ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਸਿੰਘ, ਜੋ ਪੰਥ ਦਾ ਦਰਦ ਹੈ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਪੰਥਕ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ (ਭਾਵੇਂ ਲੋਕੋਵਾਲ ਹੋ ਜਾਂ ਬਾਬਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੈ) ਨਾਵ ਪੱਤਰ ਭੇਜੇ।

ਮਸਕੀਨ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਏਕਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਲਸ ਬਣਕੇ ਆਇਆ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਤਾਕਤ ਹਥ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਰੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਖੇਰੂ ਖੇਰੂ ਕਰੇ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ ਕਿਸਦਾ?

ਬਾਜਾਂ ਵਾਲਿਆਂ-ਤੂੰ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਕੋਲੋਂ, ਗਦਾਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪੰਥ ਨੂੰ ਬਚਾ ਅਤੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸੁਭ ਬਖਸ਼ ਤਾਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਗੋਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਨ ਕਰ ਸਕੇ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਖ

ਇਸ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਧਿਰ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਰੂਪ ਬੜਾ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੇ ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰਨਗੇ।

INDIAN CUISINE
moti-mahal
6450 MAIN ST
Between
48th & 49th.
VANCOUVER

RESTAURANT & SWEET SHOP

- * ਵਧੀਆ ਮਿਠਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸਵਾਦੀ ਖਾਣੇ
- * ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ
- * ਚੰਗੀ ਸਰਵਿਸ ਅਤੇ ਸਸਤੇ ਰੇਟ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ :—
ਬਲਵੰਤ : ਮੋਤੀ ਮਹਿਲ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ
Balwant Ph. 321-3223 325-5014
Opening Soon For Lunch
- ਚਾਟ ● ਸਮੋਸੇ ● ਗੋਲਗਪੇ ● ਰਸ ਮਲਾਈ ਅਤੇ ਸਵਾਦੀ ਮਿਠਾਈਆਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ
- ਚੰਗੀ ਸਰਵਿਸ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਮਹੌਲ ਸਿਰਫ ਇਥੇ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਮਰ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਕੈਲਗਰੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਕੈਲਗਰੀ ਵਲੋਂ ਏਸ਼ੀਅਨ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ, ਸਾਰੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਸਮਰ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ 3 ਅਤੇ 4 ਅਗਸਤ 1985 ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਨਾਂ ਟਿਕਟ ਹੋਵੇਗਾ

ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ

(3 ਅਤੇ 4 ਅਗਸਤ 1985)

ਜਿਸ ਵਿਚ ਫੁੱਟਬਾਲ (ਸੋਕਰ), ਕਬੱਡੀ, ਘੋਲਾਂ, ਵੇਟ ਲਿਫਟਿੰਗ, ਗੋਲਾ ਅਤੇ ਦੋੜਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਣਗੇ। ਕੈਲਗਰੀ ਦੀਆਂ ਲੋਕਲ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਟੀਮਾਂ ਹਿਸਾ ਲੈਣਗੀਆਂ।

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚੁਬਲੀ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਚ 4 ਅਗਸਤ 1985 ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਡਰਾਮੇ, ਭੰਗੜੇ, ਰਿੱਧੇ, ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਕਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਕਵੀ ਹਿਸਾ ਲੈਣਗੇ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨਾਂ ਤੇ ਗਲਬਾਤ ਕਰੋ
(403)273-5021 — (403)285-1934 - (403)272-8279

ਮੰਜ਼ਿਲ

—ਮੁਹਿੰਦਰ ਸੁਮਲ ਵੈਨਕੂਵਰ

ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵਲ ਵਧ ਰਹੇ ਹੋ ਇਹ ਰਾਹ ਸਿਰਫ ਪੁੱਜੀ ਪਤੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਲੱਖਵਾਰੀ ਕਰੋ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਰੋਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਹੀ ਸੋਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪੀਰ ਪੇਗੰਬਰ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਜਰਾ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਦਰਦ ਦਾ ਸੋਕ ਵੇਖੋ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਂਝ ਲਈ ਪੀੜ ਜ਼ਰੂਰ ਉਠੇਗੀ। ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਕੰਬਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲਹੂ ਡੋਲਣ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਲਭਦੀ ਜਿਸ ਖੇਤ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਨਵਰਤ ਦਾ ਛੱਟਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਥੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੰਦਲ ਨਹੀਂ ਉਗਣ ਲੱਗੀ ਬੜੀ ਤਮੰਨਾ ਸੀ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਬੇਖੋਫ਼ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜਰ ਸਕਾਂ ਮੈਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਉਹ ਪੰਨਾ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਪੀੜ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਵਰਕਾ ਤੁਸਾਂ ਹੁਣੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਪੜਨਗੇ ਤਾਂ ਚੀਖ ਉਠਣਗੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬੈਠਾਨ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆ ਆਖ ਰਹੇ ਹੋ

ਇਸ ਐਡ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਡਾਲਰ ਲਏ ਜਾਣਗੇ।
FORTUNE TELLER

MRS. BELINDA with her God Gifted Powers will advise and help you in all problems of life, luck, business, marriage, love, health, etc, etc. She speaks French, English and Italian. MIND, PALM and TAROT CARD READING. Why suffer through life's miseries? She guarantees to help you and your loved ones. One visit will benefit you. Call Today for a better tomorrow. All reading private & confidential.

[604] 876-4202
VANCOUVER, B.C.

FOGG MOTORS

60-10th Street, New Westminster

ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਪਿੱਕ ਅਪ ਤੇ ਵੈਨਾਂ ਬੜੀ ਸਸਤੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ

ਚੰਗੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਵੈਨਾਂ ਤੇ ਪਿੱਕ ਅਪ (ਨਵੀਆਂ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ) ਖ਼ੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ

ਦੇ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸੇਲਜਮੈਨ ਨੂੰ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰੱਖੋ। GMC Chrysler ਜਾਂ Ford ਦੀ ਕਾਰ ਲੈਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲੋ ਜਾਂ ਫੋਨ ਕਰੋ। ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਕੇ ਫਖਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਾਰਾਂ ਸਸਤੇ ਰੇਟ ਤੇ ਅਸਾਨ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

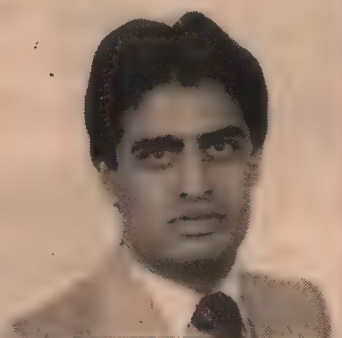
ਅਸੀਂ ਹਰ ਐਤਵਾਰ 11 ਵਜੇ

ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਏ ਕੇ

4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਬਾਰ ਦਿਓ

Sukhjinder Bath (Sukhi)
Bus: 522-2821 Res: 594-7712

ਵਿਅੰਗ: ਇੰਗਲਿਸ਼ ਫੀਡ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਨ ਫੂਡ ਤਕ

ਕੇ. ਐਲ. ਗਰਗ

ਸੁਰਗਾਂ 'ਚ ਵਾਸਾ ਹੋਵੇ ਵਿਚਾਰੀ ਦਾ। ਸਾਡੀ ਬੁੱਢੀ ਬੇਬੀ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੱਕ ਇਹੀ ਅਖਾਣ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ।

“ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਤੇਰਾ ਅੰਨ ਪਾਣੀ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਜਾਣੀ”

ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਪੋਟਪਾਣੀ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਡੀ ਬੇਬੀ ਦੇ ਅਖਾਣ ਦਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਕੁੱਕੜ ਕੁੱਕੜੀਆਂ ਨੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਫੀਡ ਖਾਣੀ ਤੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਆਂਡੇ ਦੇਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਂਡੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ਼ੀ ਹੀ ਰਹੇ ਪਰ ਕੁੜਕੁੜ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇੰਗਲਿਸ਼ ਫੀਡ ਖਾ ਕੇ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਡਾਇਲਾਗ, ਡਰੈਸ ਤੇ ਡਾਂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਜੈਕ, ਜਾਰਜ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਸਲਾਮੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੰਗਲਿਸ਼ ਫੀਡ ਜ਼ਾਇਕੇਦਾਰ ਤੇ ਮਸਾਲੇਦਾਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਬਜਟ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਪਚਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੱਖਣੀ ਸਪੁਤ ਇਹਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਝਿੜਕਾਂ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਇਕ ਗੁਆਂਢੀ ਲੰਮਾ ਜਿਹਾ ਬਿੱਲ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਮਿਲਿਆ। ਪੁਛਿਆ —

“ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਜੀ ਇਹ ਕੀ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹੋ?”

ਭਾਤੀ ਚੌੜੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ:

“ਆਪਣੇ ਕਾਕਾ ਜੀ ਸੀ ਨਾ — ਲਵਲੀ... ਆਪਣਾ ਲਵਲੀ... ਉਸਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਕੂਲ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਆਇਆਂ।

— ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਹੈ ...।”

“ਪਰ ਉਥੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਟੀਚਰ ਈ ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ....?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਓ ਜੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੇ ... ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ... ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਐ ਬਾਉਜੀ ... ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੇ ਬਣਾਈ ...।”

ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਫੀਡਿੰਗ ਲਈ ਜੀ ਜਾਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੰਗਲਿਸ਼ ਫੀਡਿੰਗ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੱਕ 'ਚੋਂ ਨੂੰਹੇ ਡਿੱਗਣ ਲੱਗਦੇ ਨੇ। ਫੁੱਫੂ ... ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਗੰਭੀਰ ਮੁਦਰਾ 'ਚ ਆਖਣਗੇ:

“ਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਵੀ ਕੋਈ ਮੁਲਕ ਐ — ਨੰਗਾਂ ਨਾਂਗਿਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ... ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਕਰਨੇ ਜੀ — ਕਰ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਰਹੇ ਨੇ ...।” ਤੇ ਫੇਰ ਬੋੜਾ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਆਖਣਗੇ “ਇਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਹੈ ਪਿਆਰੇ —” ਤੇ ਫੇਰ ਇਹਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਰਤਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਖਣਗੇ, “ਇਟ ਇਜ਼ ਇੰਡੀਆ, ਇੰਡੀਆ ...।” ਤੇ ਮੂੰਹ ਇਉਂ ਬਣਾ ਲੈਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਜੀਭ ਤੇ ਕੋੜਕੁੰਬੇ ਦਾ ਯਸ਼ ਆ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਫੂਡ ਖਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢਣ ਤਾਈਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਦੀ ਕਦੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੱਸਦੇ ਭੋਰਾ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇਖਿਆ। “ਅਮਰੀਕਨ ਫੀਡ ਪਾਓ ... ਆਂਡਿਆਂ ਦਾ ਭਾਡ ਵਧਾਉ ...।”

ਸਾਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਦੌਰੇ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਅਜੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਫੀਡ ਈ ਸਾਡੇ ਲਹੂ ਨੂੰ ਜੋਕ ਵਾਂਗ ਚਿਮੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਇਹ ਅਮਰੀਕਨ ਫੀਡ ਤਾਂ ... ਤੇ ਫੇਰ ਅਮਰੀਕਨ ਫੂਡ ...।” ਲਾਲ ਕਣਕ ਖਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਵਿਸਮਾਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਆ ਕੇ ਘੋਬਨਾਮਈ ਸੁਰ 'ਚ ਅਲਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ:

“ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਈ ਅਮਰੀਕਾ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਨੇ ਪੱਥਰ ਯੁਗ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਸੀ — ਅਮਰੀਕਾ ਤਾਂ ਜੀ ਅਮਰੀਕਾ ਈ ਐ ...।”

ਇਹਨੂੰ ਖਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਲੇਖਕ ਸੋਲਜ਼ੇਨਿਤਸਿਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਸ਼ਰਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰ ਦੇ ਖਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਸਵੇਤਲਾਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਖਾਵੇਂਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਕੋਈ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਖਾਰੋਵ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਹਿਰੀਅਤ ਵਗਾਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਿਲਮ ਸ਼ਿਰੀ ਚਾਰ ਸੋ ਥੀਸ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੋਰਾਨੀ ਹੋਈ।

“ਮੇਰਾ ਜੁਤਾ ਹੈ ਜਾਪਾਨੀ ਯੇ ਪਤਲੂਨ ਇੰਗਲਿਸ਼ਤਾਨੀ ਸਰ ਪੇ ਲਾਲ ਟੋਪੀ ਰੂਸੀ ਫਿਰ ਭੀ ਦਿਲ ਹੈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ।”

ਸਾਡੇ ਕਈ ਦੇਸ਼-ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੱਕ ਨਾ ਹੋਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇਗਾ — ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਗਨੋਰ ਕਰਨ 'ਚ ਕੋਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਨੇ ਅਮਰੀਕਨ ਫੂਡ ਖਾਧੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਹੀ ਗਾਣਾ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਉਣਾ ਸੀ:

“ਮੇਰਾ ਜੁਤਾ ਹੈ ਅਮਰੀਕੀ ਅੰਰ ਪਤਲੂਨ ਵੀ ਅਮਰੀਕਨ, ਸਰ ਪੇ ਟੋਪੀ ਹੈ ਅਮਰੀਕਨ ਅੰਰ ਦਿਲ ਵੀ ਹੈ ਅਮਰੀਕਨ।”

ਸਾਡੇ ਇਕ ਇਜ਼ਨੀਅਰਿਗ ਪਾਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਅਮਰੀਕਨ ਬ੍ਰੇਕਵਾਸਟ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਇਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ:

“ਇਸ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਸਾਡੀ ਇਟਲੈਕਟ ਵੇਸਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ — ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਸਕੂਲਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ...।”

ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਅਮਰੀਕਨ ਲੰਚ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦਾ ਦਰਦ ਇਥ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ:

“ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੰਦੇ ਤੇ ਗਲੀਜ਼ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਡਾਕਟਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਸੈਂਸ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ — ਤੇ ਇਹ ਨਾਨਸੈਂਸ ਲੋਕ ... ਚਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਚੱਲੀਏ ...।”

ਇਕ ਦਾਹੜੀ ਕੱਟ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੀੜ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਇਉਂ ਕੀਤਾ:

“ਇਸ ਕੁਰਪਟ ਮੁਲਕ 'ਚ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਰੁਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨਾਲ ਘੁਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਮੋਤ ਮਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ...।”

ਅਸੀਂ ਨੌਬੇਲ ਇਨਾਮ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ “ਸਾਡਾ ਖੁਰਾਣਾ ਸਾਡਾ ਖੁਰਾਣਾ” ਕਰਦੇ ਰਹੇ 'ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੌਮੀਅਤ ਤੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੋਣਹਾਰ ਬੱਚੇ ਕਰ ਈ ਕੀ ਸਕਦੇ ਨੇ।

ਰਾਜਕਪੂਰ ਦੇ ਗਾਣੇ ਦੀ ਅਮਰੀਕਨ ਟੋਪੀ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਅਮਰੀਕਨ ਫਤਰੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ। ਮੇਰਾ ਇਕ ਗੁਆਂਢੀ ਇਸ ਫਤਰੀ ਦਾ ਬੜਾ ਹੀ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹੈ। ਇਕ ਹੱਥ ਫਤਰੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਅਮਰੀਕਨ ਫੂਡ ਦੀ ਬੁਰਕੀ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਅਜੀਬ ਬੇਚੈਨੀ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਫਤਰੀ ਘਮਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਮੁੱਛਾਂ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਖੰਘੂਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਲਲਕਾਰੇ ਵੀ ਮਾਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਚੋ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪੰਗਾ ਵੀ ਲੈਣ ਦਾ ਹੈ ਫਤਰੀ ਦੀ ਫਤਰ ਛਾਇਆ ਹੋਣ ਲੁਕਿਆ ਮੱਧਮ ਸੁਰ 'ਚ ਗਾਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ:

“ਸਰ ਪੇ ਫਤਰੀ ਹੈ ਅਮਰੀਕਨ, ਅਥ ਡਰ ਕਾਹੇ ਕਾ ... ਅਥ ਡਰ ...?”

ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਫੂਡ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਉਥੇ ਡੂਪਾਲ ਗੈਸ ਕਾਂਡ, ਦਿੱਲੀ ਕਾਂਡ, ਵੀਅਤਨਾਮ ਕਾਂਡ, ਈਰਾਨ-ਈਰਾਕ ਕਾਂਡ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਸੁਆਦੀ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਦਾ ਲਾਲਚ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਫੱਕਰ ਦੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

“ਰੁੱਖੀ ਸੁੱਖੀ ਖਾ ਕੇ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ... ਮਾਂ ਆਪਣੀ ਦਾ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ... ਹੋਰ ਕਰੇਂਗਾ ਕੀ?”

ਤੇ ਸਾਡੀ ਅਮਰੀਕਨ ਫੂਡ ਖਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪਰੀ ਧਰਾਈ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਸ਼ਾਮਦਾਸ ਨੇ ਮਾਰੀ

ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੱਬੜੀ ਖਾਨਾ ਵਿਖੇ ਸ਼ਾਮਦਾਸ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਰ-ਮਾਤਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਤੁਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੰਮਲਾ ਨਾ ਦੇਣਾ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਰਮਾਤ ਨਾਲ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾ ਦਿਆਂਗੇ।” ਰਿਆਸਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੱਬੜੀ ਖਾਨਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸਮਝਦਿਆਂ ਪਿੰਡ ਤੇ ਤੋਪਖਾਨਾ ਚੁੱਕਾ ਚਿੱਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ-ਘਾਟ ਦਾਹ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਪਿੰਡ ਤੇ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਲੋਕ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ:

ਤਾਪ ਨਾ ਤਪਾਲੀ, ਬਾਬਾ ਸ਼ਾਮਦਾਸ ਨੇ ਮਾਰੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਇਹੋ ਗੱਲ ਹੁਣ ਅਮੀਤਾਬ ਬਚਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ, “ਸਾਨੂੰ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਖਾਹਮਖਾਹ ਚੋਣ ਲੜਾ ਕੇ ਫਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਆ ਆ ਸਾਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਵਾਏ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਚੋਣਗੇ ਮੈਥਰੀ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜੁਰਅਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸਾਥ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ: ਜਿੰਨੀ ਨੁਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੰਨ, ਬੰਸ ਕਰ ਨਾਈਆ, ਹੋਰ ਨਾ ਮੁੰਨ।

ਦੁਆਰਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹੀਆ

ਐਡਵਰਟਾਇਜ਼ਮਿੰਟ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ -

ਭਵਖੰਡਨ 324-4381

Real Plumbing & Electrical Supply

7211 Main St. (at 56th Ave.)
VANCOUVER, B.C. V5X 3J3

- ਸੇਲਜ ਐਂਡ ਸਰਵਿਸ
- ਪਲੰਬਿੰਗ
- ਗੇਟਿੰਗ

- ਬਿਜਲੀ ਵਾਲੇ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਟੈਂਕ
- ਮਕਿਮਿਕ ਟਾਈਲਜ ਇਨਸਟਾਲੇਸ਼ਨ

Do-It-Yourself

- ਅਸੀਂ ਫਰਿਜ ਤੇ ਸਟੋਵ ਵੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Satwinder Reehal ਸਤਵਿੰਦਰ ਗੀਰਲ

Ph. 324 - 7066

AMIN ON MARINE

Canada's autosales leader, now invites you at 86 S.E. Marine Dr. Vancouver [Between Main & Cambie] to make your own deal for any make or model of car including Cadillac, Chevrolet, Oldsmobile, any import or domestic car

dueck
CHEVROLET-OLDSMOBILE-CADILLAC LTD

86 SE Marine Dr., [between Main & Cambie]

Ph: 324-7222

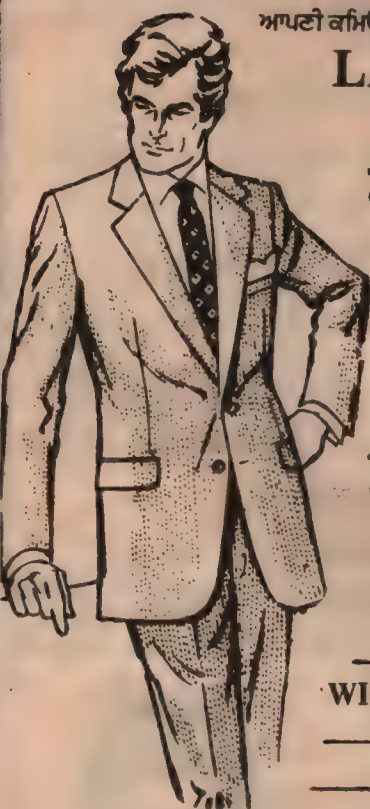
Res.: 433-1681

Pager 687-7711 Pager #2122

DUECK CHEVROLET OLDSMOBILE
CADILLAC LTD.

AMIN LADHA

ਆਪਣੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾ ਸਟੋਰ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

LATEST IN STYLE & BEST IN VALUE

QUALITY SUITS
3 pc Wool & Wool Blends

25% to 50%
off
Reg. prices.

QUALITY PANTS
Wools, Poly-Wool
Poly-Cottons & Polyester

25% to 35%
off
Reg. prices.

QUALITY SPORTS
JACKETS

\$69.95
& up

Dress Shirts
Long Sleeves
& Short Sleeves

25% off

WIND BREAKER JACKETS REDUCED
TO CLEAR

Satisfaction Guaranteed

Tomson's
TAILORS & FASHIONS

Made to Measure
Alterations & Repair
FOR MEN & LADIES

6260 FRASER ST. VANCOUVER

[Between 46th & 47th Avenue] PH. 324-4223

ਰਣਜੀਤ ਆਜ਼ਾਦ ਲਈ ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ

ਰਿਜਮੰਡ: 8 ਜੂਨ ਦਿਨ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਰਣਜੀਤ ਆਜ਼ਾਦ ਲਈ ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ ਸਮੇਂ 250 ਦੇ ਲਗਭਗ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਦੋਸਤ, ਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਦੋ ਵਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨੰਬਰ ਪੰਜ ਰੋਡ ਉੱਤੇ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਈਪਾਨਾ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਦਰ ਮਾਹਿਲ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਆਜ਼ਾਦ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਸਾਰੂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਦਰਿਆ ਦਿਲ ਸਖਸ਼ ਸਨ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਜਣਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਚੁਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਹੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਲਈ ਬਿਹਤਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਸ: ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਆਜ਼ਾਦ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਤਾ, ਏਡੇ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੌਮਲਤਾ ਅਤੇ ਸਹਿਨਸੀਲਤਾ ਵਰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਚਿਤਾਰਿਆ।

ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ, ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਡਾ: ਅਰਿਸਟੋਟਲ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ।

ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਮੰਨੇ — ਬਾਬਾ

ਮਾਨਸਾ — ਸੰਯੁਕਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਥੇ 'ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਹਾਕੇ' ਦੇ ਸ਼ਬੰਧ 'ਚ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਮੰਨੇ। ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਲੋਂ ਸਥਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤੇ ਸਕੂਲ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ, ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਅਤੇ ਬੀ. ਐਸ. ਐਫ. ਤਾਇਨਾਤ ਰਹੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸਥਾਨ ਦੇਣ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਲਿਮ ਤੇ ਈਸਾਈ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਏਕਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਏਸਟ ਕੋਰਿਟਮ

ਘੱਟ ਕੁਰੱਪਟ ਪਾਰਟੀ

ਅਮਰੀਕਨ ਹਾਸ-ਵਿਅੰਗ ਐਨਸਾਈ-ਕਲੋਪੀਡੀਆ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਇਕ ਕਿਰ-ਸਾਨ ਦੀ ਖਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਬੜਾ ਦਿਲਚਸਪ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਰਸਾਨ ਵੱਟ ਪਾ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜੋਨਜ਼, ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।"

"ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ ਹੈ।" ਜੋਨਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਰੀਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੇ ਗਿਆਰਾਂ ਡਾਲਰ ਫੀ ਵੋਟ ਤੇ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਵਾਲੇ ਸੱਤ ਡਾਲਰ ਫੀ ਵੋਟ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।"

"ਤੂੰ ਕੀਹਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਈ?"

"ਸੱਤ ਡਾਲਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ।"

"ਐਸਾ ਕਿਉਂ?" ਏਸਟ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਸੱਤ ਡਾਲਰ ਫੀ ਵੋਟ ਵਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਰਾਂ ਡਾਲਰ ਫੀ ਵੋਟ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਬੇਈਮਾਨ ਜਾਪੇ।"

"ਘੱਟ ਕੁਰੱਪਟ ਪਾਰਟੀ" ਦਾ ਇਹ ਲਤੀਫਾ ਸਾਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਐਸਾ ਫੈਲਿਆ ਕਿ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ "ਘੱਟ ਕੁਰੱਪਟ" ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣ ਦਿਤਾ।

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ "ਘੱਟ ਕੁਰੱਪਟ" ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਆਪਜੀਸ਼ਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਵੇਗੀ।

ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਲੰਗ ਪਾਰਟੀ ਨਿਕਲ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਇਹ ਗਾ ਕੇ ਸਾਰ ਲੈਣਗੇ: ਆਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪੈਣੇ, ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ।

ਚਾਚਾ ਚੰਡੀਗੜੀਆ

**Johnston Meier Insurance
Agencies (Abbotsford) Ltd.**

#20 - 33655 Essendene
Abbotsford, B.C. V2S 4N7 Telephone: 859-7104

Authorised Agent

AUTHORIZED AGENT

**ਇਨਸ਼ੂਰੈਂਸ ਦਾ ਜਿਥੇ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉਠੇ, ਫੌਰਨ
ਸਾਡੀ ਸਲਾਹ ਲਵੋ**

For your Insurance Needs:

- Such as:
- Farms Insurance
  - Auto Insurance
  - Commercial
  - Home Owners
  - Business

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਘਰ, ਫਾਰਮ, ਕਾਰ, ਘਰ ਦਾ ਸਮਾਨ, ਦੁਕਾਨ, ਬਿਜਨਸ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਇਨਸ਼ੂਰੈਂਸ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੋ ਜਾਂ ਫੋਨ ਕਰੋ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਲਾਹ ਵੀ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

PLEASE CONTACT

HARJINDER SINDH DEOL

ABBOTSFORD CENTRE MALL

33655 Essendene Avenue, Abbotsford, B.C. (Next to Super-Valu)

Bus. 859-7104

Res. 826-2868

FIDELTY REALTY LTD.

5316 Victoria Drive

Vancouver, B.C.

BUYING & SELLING

Always Remember

Ph. 324-3888

HARPAL S. TOOR

Member Medallion Club

R.E. Board of Greater Vancouver

Res. 437-3350

ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਲਾਹ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

- ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਯੂ. ਐਸ. ਏ. ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ
- ਇੰਡੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣੀ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਸਲਾਹ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ
- ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਡਾਪਟ (ਗੇਂਦ ਲੈਣਾ) ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ
- ਆਰਫਨ (ਯਤੀਮ) ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾਉਣਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ।
- ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਯੂ. ਐਸ. ਏ. ਵਿੱਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ।
- ਬਿਜਨਸ ਤੌਰ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਯੂ. ਐਸ. ਏ. ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੈਣੀ ਹੋਵੇ।
- ਸਟੂਡੈਂਟ ਵੀਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ
- ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਇਨਕੁਆਰੀ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣੀ ਹੋਵੇ।
- ਟੈਮਪਰੇਰੀ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ।

ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਮਿਲੋ

ਜਾਂ ਫੁਨ ਕਰੋ

ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ

ਘਰ (604) 228-0452

(604) 733-5611

ਟੈਲੇਕਸ 04-508746

Malkit Singh Parhar

#201-1275 W. 6th Avenue,

Vancouver, B.C. V6H1A6

- ਗੇਟਰਨਿੰਗ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ।
- ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਵਿਜ਼ਟਰ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਯੂ. ਐਸ. ਏ. ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿਣ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ - ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ।
- ਇੰਡੀਆ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਡਾਈਵਰਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ।
- ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ।
- ਮੋਰਟਗੇਜ਼ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ।
- ਵਸੀਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ।
- ਸਿਟੀਜਨ ਤੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ।

ਫਿਲਮ ਦਰਸ਼ਣ

ਸਵਪਨਾ ਬੰਬਈ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਤੋਹਫਾ

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਦੱਖਣੀ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਨੇ ਬੰਬਈ ਫਿਲਮ ਨਗਰੀ ਉਪਰ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬਣੇ ਅਹਿਸਾਸ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਕਈ ਵਧੀਆ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਈ ਐਕਟਰ ਪਰ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਦੱਖਣ ਦੀ ਦੇਣ ਲਜਵਾਬ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪੂਰ 'ਚ ਖਾਸ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਆਈਆਂ ਵਿਜੇਤੀ ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਪਦਮਨੀ। ਦੂਜੇ ਪੂਰ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰੇ ਯੋਗ ਹਨ ਹੇਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਤੇ ਰੇਖਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈ ਰਤੀ ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ ਜਦ ਕਿ ਅਗਲੇ ਪੂਰੇ 'ਚ ਆਈਆਂ ਸ਼ੀ ਦੇਵੀ ਤੇ ਜਯ ਪ੍ਰਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿ ਅੱਜ ਘਰ ਘਰ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਦੱਖਣ ਦੀ ਨਵੀਨਤਮ ਭੇਟ ਹੈ ਸਵਪਨਾ। ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਭੋਲਾਪਣ ਤੇ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਗਲੀਮਰ। ਬੁਲ੍ਹ ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਮੋਟੇ ਹਨ ਪਰ ਤਿਰਛੀਆਂ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਚੌੜਾ ਮੱਥਾ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਧਿਆਨ ਖਿੱਛਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਉਹਦੀ ਸੱਜੀ ਗੱਲ ਉਪਰ ਜੋ ਕਾਲਾ ਤਿਲ ਹੈ, ਸਮੁੱਚੇ ਆਕਰਸ਼ਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਸਾਰਾ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਸਵਪਨਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਆਈ ਸੀ "ਏਕ ਦਿਨ ਬਹੁ ਕਾ" ਜੋ ਕਿ ਦਾਜ-ਦਹੇਜ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਵਪਾਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਫਿਲਮ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕੀ ਪਰ ਸਵਪਨਾ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ। ਸਮੁੱਚੀ ਫਿਲਮ ਦਾ ਭਾਰ ਸਵਪਨਾ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉਪਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਖੂਬ ਨਿਭਾਇਆ। ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਸਵਪਨਾ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਫਿਲਮ ਆਈ ਸੀ ਹਕੀਕਤ। ਰਾਜ ਬੱਬਰ ਤੇ ਜਯ ਪ੍ਰਦਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਤੀਜਾ ਵੱਡਾ ਰੋਲ ਸਵਪਨਾ ਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਜੇ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾੜੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਵਪਨਾ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਸਿਨੇਮਾ-ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਪਛਾਣਿਆ ਬਨਾਉਣ 'ਚ ਹਕੀਕਤ ਨੇ ਕਾਫੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਵਪਨਾ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਫਿਲਮ "ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ" ਵਿਚ ਸ਼ਬੀ ਕਪੂਰ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਫਿਲਮ "ਪੱਤੋਬਾਜ਼" 'ਚ ਮੁਖ ਭੂਮਿਕਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰਸਿਦਰ ਅਤੇ ਜਤਿੰਦਰ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹ ਫਿਲਮਾਂ ਸਾਈਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਕਟ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਵੱਡੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ-ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਉਹਦੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨਗੇ। ਉਹਨੇ ਬੰਬਈ 'ਚ ਆਪਣਾ ਮਕਾਨ ਖ਼ੀਦ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਪੈਂਗੇ ਹੋਣ ਦੀ ਠਾਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸਵਪਨਾ ਨੇ 35 ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੱਖਣੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਅਭਿਨੈ-ਕਲਾ ਦੇ ਜੋਹਰ ਦਿਖਾਏ ਨੇ। ਉਹਦੀਆਂ ਡੇਢ ਦਰਜਨ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਨਾ ਲੰਮਾ ਪੈਂਡਾ ਉਹਨੇ ਪੜੇ ਕੁਲ ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ 'ਚ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ—ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਸਾਲ ਵਿਚ।

ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੁਰ ਕਿ ਰਤੀ ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ ਵਾਂਗ ਸਵਪਨਾ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬਣ ਹੈ ਪਰ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਦੱਖਣ ਦੀ। ਸਵਪਨਾ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸਰਕਾਰੀ ਇੰਜਨੀਅਰ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਉਹ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਰਾਂਚੀ ਵਿਖੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਵਪਨਾ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਦਲੀ ਬੰਬਈ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਥੇ ਛੇ ਸਾਲ ਰਹੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਤਾ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਕੇ ਮਦਰਾਸ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਮਦਰਾਸ 'ਚ ਸਵਪਨਾ ਨੇ ਸੁੱਪਣ-

ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਤੋਂ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਅਜੇ ਵਾਪਸੀ ਨਹੀਂ

ਬਰਨ — ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਸੌ ਤਾਮਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਵਿਗੜਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਬੁਲਾਰੇ ਐਦਲੀ ਕੈਸਨੇਵਾ ਨੇ ਇਥੇ ਦਿਤੀ। ਸਵਿਸ ਜਸਟਿਸ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਦੋ ਮੌਬਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਦੌਰੇ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤਾਮਿਲਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਲਈ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਮੇਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧੜਿਆਂ ਵਲੋਂ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਆਪਣਾ ਇਰਾਦਾ ਬਦਲ ਲਿਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਰਾਇਟਰ ਦੀ ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਲਿਊਨ ਬਰਿਟਨ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਤੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਆਏ ਤਾਮਿਲ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਗਿਆਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਦਸ ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਭਾਰਤ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ।

ਲਾਲ ਭੋਂਗਾ ਹੱਲ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਮਿਜ਼ੋਰਾਮ ਦੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲਠਨਵਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਜ਼ੋ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫਰੰਟ ਦੇ ਮੁਖੀ ਲਾਲਭੋਂਗਾ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਮਿਜ਼ੋ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼, ਬਰਮਾ ਅਤੇ ਉਤਰ ਪੂਰਬ ਦੇ ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਮਿਲਾ ਕੇ, "ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਿਜ਼ੋਰਾਮ" ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਤਿਆਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਿਜ਼ੋਰਾਮ" ਦੀ ਮੰਗ ਬਿਲਕੁਲ ਗੈਰਅਮਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਖੇਤਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸੇਠੀਆ ਦਾ 14 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਰਿਮਾਂਡ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਦੀ ਲੰਦਨ ਬਰਾਂਚ ਵਿਚ 9.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼੍ਰੀ ਰਜਿੰਦਰ ਸੇਠੀਆ ਦਾ ਅਦਾਲਤੀ ਰਿਮਾਂਡ ਹੋਰ 14 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਬਕਾ ਬੈਂਕ ਮੈਨੇਜਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੁਣਵਾਈ-ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ।

ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤੇ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਡਲਿੰਗ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਸਵਪਨਾ ਕਾਲਜ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦੇਖਣ ਗਈ ਕਿ ਦਸਰਾ ਨਰਾਇਣ ਰਾਏ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਪੈ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਸਵਪਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ 'ਚ ਰੋਲ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਰਾਏ ਦੀ ਫਿਲਮ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਸਵਪਨਾ ਨੇ ਕਈ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਸਾਈਨ ਕਰ ਲਈਆਂ ਤੇ ਫੇਰ ਚੱਲ ਸੇ ਚੱਲ ....।

WHEATON PONTIAC BUICK GMC LTD.

Kuldip Jhand

ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਡਾਊਨ-ਪੇਮੈਂਟ ਦੇਕੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲੇ ਅਸਾਨ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਤੇ ਕਾਰਾਂ ਲਓ

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਝੰਡ
ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੋ ਜਾਂ ਮਿਲੋ
Bus. 526-2781

Res. 524-4137 Pager 687-7711 #7610
325 - 12th St., New Westminster, B.C.

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਵੈਨਾਂ ਆਦਿ ਵੀ ਚੰਗੇ ਭਾਅ ਤੇ ਖ਼ੀਦਦੇ ਹਾਂ — ਇਕ ਵਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਜਰੂਰ ਦਿਓ।

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਵੈਨਾਂ, ਪਿਕ-ਅੱਪ ਅਦਿ ਹਨ—ਕੀਮਤਾਂ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਵਾਜਬ ਹਨ। ਕਾਰਾਂ, ਵੈਨਾਂ ਤੇ ਪਿਕ-ਅੱਪ ਖ਼ੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਝੰਡ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਮਿਲੋ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਫੋਨ ਜਰੂਰ ਕਰੋ। ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

SUPER BUYS

ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਛੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਖਤਮ

ਮੋਰਿਡਾ — ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ ਨੇ ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨ — ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨਾ, ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਚੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਰੂਪ ਜਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਵੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹਨ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਵਿ ਸ਼ੇਸ ਜੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਾਲ ਬਾਹਗੀ ਨੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਉਕਤ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਪੜ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਦਫਤਰ ਸਾੜਨ ਦੇ ਇਕ ਕੇਸ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਹਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹਾਲਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ।

ਸੋਨਾ ਫਤਿਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ — ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਕੁਲੈਕਟਰ ਸ੍ਰੀ ਵਾਈ. ਪੀ. ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ

ਬੇਸਮਿੰਟ ਕਿਰਾਏ ਲਈ ਖਾਲੀ

ਦੋ ਬੈਡ ਰੂਮ ਬੇਸਮਿੰਟ ਸੁਈਟ ਕਿਰਾਏ ਲਈ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਬੇਸਮਿੰਟ ਹੈ। ਕਿਰਾਇਆ 325 ਡਾਲਰ ਤੇ ਬਿਲ ਅੱਧੇ ਅੱਧੇ। 15 ਚੁਲਾਈ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਤੇ ਬੱਸ ਸਟਾਪ ਦੇ ਨੇੜੇ Knight St. ਦੇ ਉਤੇ ਹੈ।

ਫੋਨ : 327-0871

ਐਡਵਰਟਾਇਜ਼ਮਿੰਟ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ -

ਭਵਖੰਡਨ 324-4381

ਹੇਠ ਇਕ ਟੀਮ ਨੇ ਇਥੋਂ 16 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸੰਗਾਨਾ ਪਿੰਡ ਨੇੜੇ ਇਕ ਪੁਲ ਉਤੇ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਰਕੇ ਵਾਲੇ ਸੋਨੇ ਦੇ 50 ਬਿਸਕੁਟ ਫੜੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 13 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਹੈ।

MATRIMONIAL

Wanted a suitable MATCH for a Jat Sikh 18 yrs girl 5-2' . 2 years in College , An Engineer will be preferred whether in India or abroad. All family including girl well settled in America. Please write to :—

Mr. Singh, P.O. Box 104
Port Alberni, B.C. , Canada

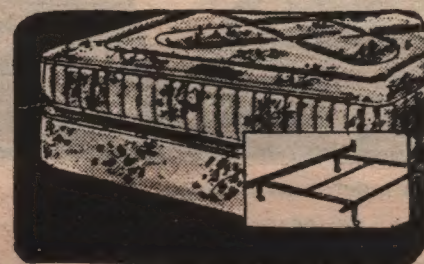
ਬੇਸਮੈਂਟ ਕਿਰਾਏ ਲਈ

ਡੇਲਟਾ ਵਿਚ 2 ਬੈਡਰੂਮ ਦੀ ਬੇਸਮੈਂਟ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹਾਲਤ 1 ਚੂਨ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੈ। 72 Ave. ਤੇ ਜੈਲਰਜ਼ ਸਟੋਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ :— 588-0947

ਲੌਇਲ ਫਰਨੀਚਰ ਲਿ:

2707 MAIN ST., VANCOUVER, B.C.

THE HOUSE OF QUALITY FURNITURE

ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਘੁੰਮਣ ਫਿਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆ ਕੇ ਸਾਡੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਸਟੋਰਾਂ ਤੋਂ ਸਸਤਾ ਫਰਨੀਚਰ ਮਿਲੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਸਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

(ਜੇ ਫਰਨੀਚਰ ਉਸੇ ਹੀ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ)

- ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ
  - ਵਾਜਬ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ
  - ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਰਵਿਸ
- ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖੋ

ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਫਰਨੀਚਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਹੀ ਨਾਮ ਯਾਦ ਰੱਖੋ

—ਲੌਇਲ ਫਰਨੀਚਰ

OPEN 7 DAYS A WEEK

LOYAL FURNITURE LTD

Ph.: 879-8319

2707 Main Street, (at 11th Ave.) Vancouver, B.C.

Loyal - The Most Trusted Name in Furniture Business.

Ph.: 879-4813

GREYFRIARS REALTY LTD.

15290 Fraser Highway Surrey, B.C. V3R 3PU

PH. (604) 598-0131

Surinder (Suzie) Ahuja
Res. 581-6546
Direct Page — 735-6616

BRAD'S CORNER

\$107,900
4 level split in good area. Over 2000 sq. ft of space. Home is neat and clean with a large landscaped lot. 10 ft garage suitable for auto work.

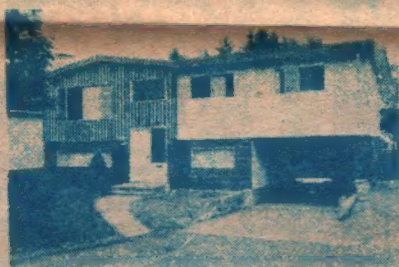
Brad Vollans
Res. 588-8778
Direct Page — 735-5652

WHY RENT?

The following homes can all be purchased for \$5,000 down

3BDRM BSMT (Surrey)
1 yr. old New Subdiv.

3 BDRM BSMT (SURREY)
Legal ste down

3 BDRM BSMT (SURREY)
Plus Suite

3 BDRM BSMT (SURREY)
Plus Suite

3 BDRM BSMT (LANGLEY)
Plus Bsmt Ste.

ਘਰ ਖੀਦਣ, ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਘਰ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ
ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਮਿਲੋ ਜਾਂ ਫੋਨ ਕਰੋ।
ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ

NORTH AMERICAN LIFE ASSURANCE co.

SMC OF AMERICA, INC.

Sunil Ahuja

- ☐ Life Insurance
- ☐ Mortgage Insurance
- ☐ Children's Educational Plans
- ☐ R R S P

SUNIL AHUJA
representative

Bus. 685-9335

Res. 581-6546

320, 815 West Hasting St.

VANCOUVER, B.C. V6C 2W1